

Egy tablettá története, eddig karrierje és a mai gondok

Magna voluisse iuvabit – In magnis et voluisse sat est
(Sextius Propertius, umbriai elégikus; Kr. e. ~49 - Kr. u. 16) ¹

Sokunk emlékezetében élnek még a tanító bácsi nádpálcával ki-
osztott tenyeresei, amire a fegyelmezetlenek és rendbontók szolgál-
tak rá (de kijárt a házfeladat el nem végzéséért is). Nos, a rossz és
szófogadatlan gyermeket, aki zavarta az órát, aki nem figyelt, nem
tanult, házfeladatát sem végezte el, a nádpálcával is nehezen kordá-
ban tartható nebulót régebben a *rosszgyermek* megnevezéssel illet-
ték. Mai, orvosi kifejezéssel való megnevezése németül: ADS
(AufmerksamkeitsDefizitSyndrom) – angolul: ADD
(AttentionDeficitDisorder), vagyis: az elégtelen figyelem tünetso-
portja. Ha ezenkívül motoros nyugtalanság is társul hozzá (tehát
nyüzsgő-mozgó is a gyermek²), akkor a németben: ADHS, tehát ki-
egészül a H-betűvel jelölt Hyperaktivitát – túlságos mozgékony
szóval –, az angolban: ADDH, ahol a H ugyanazt, Hyperactivity-t
jelent. (Az "anya"-országban majd' mindenki angolul beszél, az al-
földön már a gutaütés neve is "sztrók" lett.)

Nem célunk a tünetek felsorolása, ezt immáron megtették a mé-
diában mások. Ezért a továbbiakban a témáról más szempontból
gondoltunk szót ejteni: a kezelésre használt szer érdekes történeté-
ről, továbbá, a kézzel fogható eredmények mellett az egyre sokaso-
dó aggályokról.

A történet azzal kezdődött, hogy 1944-ben, a bázeli CIBA (ma
Novartis) farma-cég vegyésze, Leandro Panizzon szintetizált, tehát
előállított egy Methilphenidat nevű vegyi anyagot, amelyről a
gyógyszertani vizsgálatok azt mutatták, hogy "enyhe
pszihó-stimuláló" hatással bír. Akkoriban szokás volt, hogy a felfe-
dező saját magán próbálja ki a szert. Panizzon nem tapasztalt hatást,
de amikor felesége is kipróbálta, megállapította, hogy jobban megy
a teniszjáték, s ezután bevette a tablettát játék előtt. Mindezek után a
farma-cég nevet adott az új tablettának: így szü-
letett meg a felfedező teniszező felesége, Marguerite asszony Rita becenevéből az a
Ritalin név, amit manapság majd' mindenki ismer Nyugaton. Tíz év múlva, 1954-ben került
forgalomba Svájcban és az NSzK-ban, a követ-
kező ajánlólevél kíséretében: élénkítő hatású, al-
kalmas a fáradékonyság leküzdésére, valamint
depresszióra hajlamos személyek kezelésére.
Különösen éjszakai mulatság utáni másnapos
bágyadság ellen igen jól bevált, továbbá étvágy-
csökkentőként és a kóros álmoság, a
Narkolepszia³ ellen is.

A szerrel való túlságosan lezser bánásmód
odáig ment, hogy vény nélkül lehetett vásárolni,
míg nem a nyolcvanas évektől kezdve a drogosok
is felfedezték maguknak, mivel nagyobb adag-
ban kifejezett euforizáló hatással bír. Mindez a
továbbiakban oda vezetett, hogy manapság,
akárcsak a kábítószereket – pl. Morphiumot is –
csak szárazpecsétes vényen rendelheti az orvos.

Amikor a kábítószer-piac ráttette kezét, az a
történet végét is jelenthette volna, ha nem jött
volna valami közbe, nevezetesen: gyermek-
gyógyászok rájöttek arra, hogy nemcsak az ál-
mosakat frissíti fel, hanem a nyüzsgő-mozgó
gyermek, és a fent említett, nehezen nevelhe-
tő, rossz gyermekek megnyugtatóására is kiváló-
an alkalmas. Az ilyen eseteknél a hatás egyene-
sen csodálatos! És ezzel kezdetét vette a szer új
virágkora. És a kérdések sokasága, amelyekre
ma válaszok helyett csak a szokásos tudományos
spekulációkkal rendelkezünk.

Szalontai csonkatorony

A legnagyobb nehézségeket azonban az jelenti, hogy az ADS és
az ADHS kórismének nincsenek pontos kritériumai, csak az orvos
vagy pszichiáter megítélése dönt a diagnózisról és az abból adódó ke-
zelésről. Itt pedig elsősorban arról kellene döntenie, vajon a klinikai
kép, a tünetek alapján ADS-ADHS azonosítható-e, továbbá, hogy a
tünetek hátterében szervi betegség, netán szociális tényezők áll-
nak-e, és az utóbbiak milyen súllyal esnek a latba. Márpedig a dol-
gok mai állása szerint és a gyógyszergyárak érdekeit képviselő mó-
don majd' mindenkit Ritalinnal kezelnek, amin semmit nem enyhít –
sőt! –, hogy újabb szerek jelentek meg a piacon, pl. a Concerta.

Ahogy már előbb jeleztük, izgága, figyelmetlen, rakoncátlan,
az u.n. rossz gyermekeknél a szer hatása csodálatos: a gyermekek
nyugodtak lesznek és képesek a figyelem-összpontosításra az isko-
lai órákon. Amennyiben most meggondoljuk, hogy az ADS és
ADHS gyermekkori gyakoriságát 3-10%-ra becsülik (a 18-44 éves
korúak között pedig 4%-ra), továbbá, ha számításba vesszük, hogy
egy ilyen gyermek kezelése 18 éves koráig tart, ugyanakkor a keze-
lésben részesülő gyermekek száma állandóan nő, akkor döbbenetes
számokhoz jutunk, ami egy német statisztikában is kifejezésre jut,
és pedig: a gyógyszertárakban forgalmazott tiszta Methilphenidat
mennyisége 1993-ban 34, 1996-ban 88, 2006-ban pedig 1221 kg-ot
tett ki! Nem tévedés: 34 kg-ról felfutott a forgalom 1 (egy) tonna, két
mázsa, és huszonegy kilogramm vegytiszta Metilphenidat-ra! A
Johnson&Johnson cég pl. Concerta nevű készítményével a múlt év-
ben 930 millió USD forgalmat bonyolított le, de német cégek is több
mint elégedettek a bevétellel. Azt viszont senki nem képes meg-
mondani, vajon nem jelentkezik-e a Ritalinnal kezelt, immáron je-
lentős számú egyénnél valamikor később valamilyen nemkívánatos
utóhatás. Ezt csak kb. 10 év múlva lehet felmérni
és statisztikailag kiértékelni. Azt azonban máris
megpendítik, hogy az ADHS-s gyermekekből
többen máris a bűnügyi rendőrség kuncsfjtjai let-
tek.

Kerestem, de nem találtam adatot arra vonat-
kozóan, hogy az összklaság hány százaléka tar-
tozik a kolerikus tipushoz, hiszen nyilvánvaló,
hogy a melankolikus-flegmatikusok eleve nem
az ADHS-be sorolhatók, viszont a depressziósok
nem ritkán Ritalin kezelésben részesülnek. Ami
azonban az utóvizsgálatokat, ill. a különböző fel-
méréseket illeti, mindenképpen
szkepszikusnak kell lennünk, tudniillik az
ilyen felmérések általában a megrendelő által
kivántakat szokták megerősíteni. Valódi, függet-
len szakértők munkája manapság kivételnek szá-
mít; lejárt a lelkiismeretes, kifogástalan orvosi
etikával folytatott felmérések ideje! Az orvosok
is azt a gyógyszert írják fel, amelyikért a gyártó
cég az orvosnak csúszó pénzt fizet! Az így meg-
fogalmazott kritikák véleményekre manapság a
standard válasz így hangzik: You are right, but
you must not say that! Önnek igaz van, de ezt
nem szabad mondani! Rendben vagyunk tehát!

Van egy, ugyancsak szó nélkül nem hagyandó
vetülete is a dolgoknak, és pedig: sok jel arra
mutat, hogy az ADS-be besorolhatók közül a ké-
sőbbiek során némely átlagon felüli szellemi tel-
jesítményre képes személy kerül ki, akár már ifjú
korában. Itt szokás Mozart-ra hivatkozni, aki ál-
lítólag az ADS és ADHS közé sorolható lenne,

ha ma valaki megvizsgálhatná. Persze, nem lenne helyénvaló arra gondolni, hogy ha már sok efféle gyermek van, nemsokára nagyszámú zseni fogná benépesíteni az utcát. E jelenség magyarázatára azt szokás felhozni, hogy a nyugtalan elmék – akik azzal tűnnek fel, hogy nem képesek valamire koncentrálni – nos, hogy ezekből leend a kreatív személyiségek java. Hogy aztán az ugri-bugri izgágákból sokan a bűnözés határmezsgyéjére és onnan tovább, a deklarált bűnözők közé sodródnak, erre utalnak a bűnügyi statisztikák.

Van azonban a szer körül egy újabb, meggondolkoztató jelenség, ami – legfőképpen a kifogásolható dolgokkal szerzett tapasztalatainknak megfelelően – az óceánon túlról jött. Ezt manapság anglicizmussal szokás megnevezni, és olyan szer használatát jelöli, amelyet egészségesek vesznek be, hogy ... *még egészségesebbek lehessenek*, s főképpen a szellemi teljesítményt fokozandó. Helyben vagyunk tehát, elérkeztünk a dopping-kérdés ugyancsak sikamlós problémájához. Sokan és sokféleképpen írtak erről, legtalálhatóbb lehet, ha kimondjuk kereken, miszerint ez a szociális probléma egy beteg társadalom velejárója. Az angol kifejezés pedig, a *Neuro-Enhancement*⁴ nem a betegek kezelésére céloz, hanem azt jelöli, hogy az egészségeseken egyenlítik ki a "teremtés által igazságtalanul osztogatott szellemi képességeket" és ilyen-olyan, nem kedvező tulajdonságokat. Persze, az elgondolás azután verhetett gyökeret, hogy egyre több részletet ismerünk az agyvelő működésének alapvető biokémiai folyamataiból. És éppen ezen a területen hat úgy a Ritalin, mint az utána forgalomba hozott újabb szerek, beleavatkozva ezen mediátorok anyagszeréjébe.

A röviden elmondottak alapján is kitetszik, hogy a rész-sikererektől megszádló tudomány újból a teremtés folyamatába való beavatkozás lehetőségének gondolatával kacérkodik: először korrigálni a teremtő hibáját, majd a következő lépésben beleavatkozni a teremtés folyamatába. Egyszer alkalman volt meghallgatni egy felbuzdult újságírónak egy biológussal folytatott beszélgetését arról, hogy milyen perspektívákat nyit(hat) a neurotranszmitterek gyógyszeres befolyásolhatósága. A biológus kritikus, jórészt szkeptikus álláspontot képviselt. Az újságíró a végén megkérdezte, mit tudna befejezésül mondani? És ezt *tudta* mondani: mindez és sok minden más talán lehetséges lesz, de amíg bekövetkezne, remélem, hogy el fogom hagyni ezt a világot.

... **Magna voluisse iuvabit** – hát igen, a becsvágy nagy hajtóerő, és boldogít. De ha tovább követjük Propertius gondolatát, azzal is zárhatjuk az elmondottakat, hogy néha ugyancsak jót tenne, ha sokan és sokszor beérnék a "nagyotakarás boldogító erejével".

Magyarázatok

¹ *Magna voluisse iuvabit* – Es wird Freude bereiten, Großes gewollt zu haben – Az is örömet okoz, hogy nagyot akartál – In magnis et voluisse sat est – Beim Großen genügt auch das Wollen – A nagyot elég csak akarni; (Propertius, II. 10, 6)

² Nyilvánvaló, hogy nem új dologról van szó ebben, hanem új értelmezésről. Aki járatos a németben, az tudja, hogy Heinrich Hoffmann (1809-1894) n. orvos, lírikus és szatirikus írások szerzőjének 1845-ben "Schtruwelpeter" c. maga illusztrálta könyvében a "Die Geschichte vom Zappelphilipp" fejezetben leírja a nyüzsgő-mozgó, "ficánkoló" gyermeket. A németben a *zappeln* ige – ficánkolni jelentésű;

³ **Narkolepszia** a megnevezése azon áldatlan állapotnak, amikor valakin napközben beteges álomosság szokott erőt venni. Sajátságos, hogy az ilyen személy napközben elvégzi feladatát, de pl. üzemi-vállalati gyűléseken nyomban elalaszlik ülő helyzetben, mihelyt megkezdődik a gyűlés;

⁴ **Enhancement** – angol szó, szótári jelentése: továbbfejlesztés, képességbővítés, valamint (fel)erősítés;

Ajánlott olvasmányok

1. Die Karriere einer Pille, FAS, 30. September. 2007, Seite 40;
2. Die Pathologie des Normalen, FAS, 29. Oktober, 2007, Seite 80;
3. Übersicht. Medikamentöse Therapie des ADHS, Psychopharmakotherapie, Jahrgang 13, Heft 3, 2006, S. 100;

2008. március

Egy Nobel-díjas dzseszdobos*

Richard P. Feynman (1918-1988) – Nobel-díjas fizikus (1965) tényleg egyedülálló fickó volt az illusztris tudósok csapatában. Ha rájött a dobolhatnék, akkor hagyott csapat, papot, elutazott, és úgy dobolt egy zenekarban, mintha más a világon sem lett volna.

Nevezetes esemény volt: Reagan kinevezte a Challenger-katasztrófát vizsgáló bizottság tagjává. Érdekes módon, Feynman azonnal rátapintott a baj okára; 1986. febr. 11-én, a NASA tv-közvetítette ülésén, ahol 10 millió tv-néző előtt mutatott be a teoretikus Feynman egy kísérletet: a NASA által rendelkezésre bocsátott tömítő gumigyűrűt belehelyezte egy jéghideg vízzel teli pohárba, és kevés idő múlva felmutatta, hogy a gumigyűrű mennyire merev lett, elvesztvén rugalmasságát. Ezzel azt akarta demonstrálni, hogy véleménye szerint a hideg időjárás miatt vesztette el a gumigyűrű a tömítő képességét – egy olyan tényállás, amit a későbbi alapos vizsgálatok meg is erősítettek.**

A Kongresszusnak írt szakvéleményében aztán nem sok jót hagyott a NASA belső struktúráiról. Tíz éven keresztül ismert volt a gumigyűrű problémája, de nem tettek semmit, mivel a felső szinteken senki nem rendelkezett átfogó információkkal, amivel csak a legalsóbb szinten, a mérnökök rendelkeztek. »Hogy a legalsó szinten lévő mérnököket miért nem vonják be a döntések meghozatalába, nem tudom, de ez egy általános törvénynek tűnik: azok, akik a dolgokat ismerik, ennek a nagy rendszernek a legalsó fokán állnak, és azok, akik csak annyit tudnak, hogyan lehet másokat befolyásolni azzal, hogy folyton azt mondják, milyen szép lehetne a világ ideális esetben, azok vannak legfelül.« A nem éppen hízog (ki)jelentést a NASA le kellett nyelje. (* 9. old.)

Egyik nagyon gazdag barátom – aki feltalált egyféle egyszerű digitális kapcsolót – mondotta azokról, akik pénzeket ajánlanak fel díjakra, vagy előadások megtartására: »Jól meg kell nézni az ilyeneket, hogy rájöjjünk, miféle szentes dolgok miatt akarják lelkiismeretüket tisztára mosni.« (* 403. old.)

Feynman, akárcsak az apja, liberális gondolkodású volt. Miután kedvet kapott a rajzolásra (ez ChalTech-ben volt, ahol kutatómunkát folytatott és előadásokat tartott), kezdett mezelen testeket is rajzolni. E célból pedig heti ötször-hatszor eljárt egy éjjeli klubba, ahol néhány képet el is adott. Mikor pedig a „fent-anélkül-bár” ellen a bíróság eljárást indított és be akarta zárni a közérköcs megsértése miatt, a bár tulajdonosa megkérdezte vendégeit, hajladnók lennének-e tanuskodni? – de senki nem vállalkozott – mivel nem akarták, hogy családjaik tudomására jusson, hogy ők odajártak. Feynman egyesegyedül vállalkozott tanúnak, és a bíróság előtt kijelentette, hogy »egy ilyen lokál alapvető igények kielégítését szolgálja. Itt megfordulnak alkalmazottak, kézművesek, üzletemberek, technikusok, és egy fizika-professzor.«

Jegyzetek

* Sie belieben wohl zu scherzen, Mr. Feynman! Piper Verlag, 2001, / orig. engl.: Surely You're Joking, Mr. Feynman! 1985;

** A szóbanforgó Challenger-start napján mínusz 1,6°C hideg volt, míg minden előző startnál addig, a legalacsonyabb hőmérséklet +11,6°C volt; (lásd: Leonard Mlodinow: Feynmans Regenbogen. Die Suche nach Schönheit in der Physik und im Leben. Reclam Verlag Leipzig, 2005, 195-196 o. /orig. engl.: Feynman's Rainbow – A Search for Beauty in Physics and in Life/

Feynman ipsissima verba: »Messze érdekesebbnek találom úgy élni, hogy semmit ne tudni, mint olyan válaszaink legyenek, amelyek lehet hogy hamisak.« »A tudomány olyan mint a szex; néha hasznos dolgot eredményez, de nem azért csináljuk.«

„Álljunk meg egy szóra!”

(1.) 2006. február

Valóban csak egy szóra, arra az egyre, amelyet vagy elfelejtettünk már, vagy most akarják elfelejteni azok, akik tudatlanságból, felelőtlenségből vagy éppen kivagyiságból drága magyar szavaink helyett idegen szavakkal dobálóznak úgy, hogy azok egy részének pontos jelentését nem is ismerik. Használják, mert más is használja. Ebbéli kivagyiságukban anyanyelvünket sem tudják megfelelően, így a világ egyik legnagyobb szókincsű anyanyelvének szavait már elfelejtették, vagy nem helyesen használják. Csak az ő ügyük, mondhatná valaki, sajnos azonban nem így van, mert ezek az egyének helyzetüknél fogva megfertőzik az egész társadalmat. Ha a tömegtől távol tennék, amit tesznek, még akkor is föl kellene hívni a társadalom figyelmét, hogy vigyázzon, mert fertőzésveszélynek van kitéve. Azonban így, hogy a közönség kelletlenül közepén „köpi” veszélyes kórokozókat, kötelező megálljt kiáltani. Könnyű kitalálni, hogy a televízió bemondói és az országgyűlési képviselők e kör legveszedelmesebb terjesztői. A kór, amelynek tünete sajnos már az őket hallgatók körében is észlelhető.

Azt remélve, hogy az országos járvány megelőzhető, vettem kezembe a tollat, hogy mások mellett én is fölhívjam az illetékesek és a társadalom figyelmét. Álljanak meg egy szóra, mert minden idegen szó elfelejtet egy magyart, minden rosszul használt szavunk közelebb visz ehhez a feljétshez, s ezáltal nemcsak nyelvünk lesz szegényebb, hanem nemzeti létünk kerül veszedelembe. A fentiek alapján senki nem gondolhat sem PR (‘piár’), azaz reklám [publik relations ‘közönségkapcsolat’] vagy marketing, azaz üzleti szándékra. Én egyszerűen csak az érintettek agyát szeretném tágitani (az út helyett, amelyet szélesíteni szoktak) s nem dilatálni. Azokat pedig, akik már elfelejtették, vagy éppen most felejtik, emlékeztetni arra, hogy ősi népdalunk szerint nem a bab, hanem a fuszulyka szára mászott föl a fára, s a másik népdalunk is úgy szól, hogy „fehér fuszulykavirág, ne jöjj hozzám, napvilág, gyere hozzám setétbe, hadd üljek az öledbe”. Sajnos ez a szavunk már csak Erdélyben él, ahol még nevén nevezik a gyermeket úgy, hogy a keresztnévét is használják, imígyen: szójabab, kávébab (babkáv) és fuszulyka.

Sajnos egy másik régi szavunk is veszélybe került, mert maholnap csak birkák lesznek, juhok nem, pedig Petőfi szerint a juhász (s nem a birkász) megy a számaron, és a juhásznak megy jól a dolga, nem a birkásznak... De hát ezek a „birkász-firkások” vajon olvasták-e egyáltalán Petőfi verseit? Nem hiszem, mert akkor a ki, mi, aki, ami, ide, oda szavainkat akkor és ott használnák, ahol kell. A kutyára, macskára nem mondanák úgy, hogy ő aki, s az ide szavunk nem lenne oda. Sajnos lassan odalesz, s maholnap nemcsak egymástól, az Istentől is elfelejtünk valamit megfelelő módon kérni. Nem ezt mondjuk: „add meg, Uram, nekem”, hanem, hogy „add oda nekem”!

Az ide szavunk is el fog tűnni? Lehet, mert amelyik tévébemondó a pulykát madárnak nevezi, s az akkori vizionlátásra! szavakkal köszön el, attól nem sokat lehet remélni. Legalább mondaná meg, hogy addig hol láthatjuk viszont. Bizonyára az után az illető után szalad, akit telefonon nem ért utol. Ő elment, de jön egy másik, aki tovább konzumálja (használja) az időt. Nem tudom, hogy ki angazsálta, azaz alkalmazta, de hogy kevés a kompetenciája s nagy a hatásköre, az bizonyos. Jó lenne kvalifikációját újra minősíteni, s csak azután regisztrálni, azaz nyilvántartásba venni, mert instrukciói nem adnak jó információt. Úgy látszik, hogy valaki szerint az ő direktívái helyes irányba mutatnak. Lehet, hogy „ez” miatt preferálják, mert akik kedvelik, azok nagy projekteket (s finomkodó prozsekteket), ‘hosszú távú terveket’ készítenek arra, hogy a kiszemelt valamit diszkontálva, jól ‘leértékelve’ saját vagyonukba integrálják, ‘bekebelezzék’.

(2.) 2006. június

A sportnak rossz a menedzselése. Azért kell privatizálni, mert a magánosításból lehet jól profitálni. El is nyereszkeskedtek mindent, a tömeg kedvét is. A játékosok azt gondolják, minden rúgásuk pénzt ér. Nem hazafias lelkesedésből küzdenek, hanem pénzadta elánnal rugdossák a labdát – és egymást. A vezetők pénzforrást keresve egymást is kifúrták. Vége az amatőrnél, kedvtelésből üzött sportnak, a profiké a jövő. Az időjárás-jelentésről csak annyit, hogy – szerencsére – a hópehely nem esik, hanem hull: pilinkézik, szállingózik, havaz.

Az országgyűlés „munkálatait” szeretném követni, sajnos munka nincs – csak acsarkodás –, ezért még nézni is nehéz, nemhogy szeretni.

Most már kezdem érteni, hogy egyesek miért nevezik magukat *parlament*nek, de hogy miért nem tűznek ki a béke jeléül egy „fehér rongyot”, nem tudom. Ne csodálkozzunk, hogy az országház, „akiben” ilyen képviselők ülnek, a pénzt veszi preferenciába „aki” a kezükbe eszközzé válik ahhoz, hogy vele minél nagyobb tőkét tudjanak „összefaragni”.

Az „összejövétel”, nem tudom hány óra „magasságában”, azzal kezdődik, hogy megvitatják a gabonavertikumot. Hogy ez mit jelent? Bizonyára ébresztő-órát egymásra raknak, s az oszlop magassága mutatja nekik, hogy hány óra. A mutatók állása szerint bizonyos magasság érthetetlen, mert milyen magasság az, ahol mindkét mutató a hatos körül, a számtáblán legalul van? Én ezt nem értem, de azt sem, hogy a *learatott gabonából, hogy lesz újra vertikális*. Lehet, hogy a gabonarakások függőleges irányú növekedéséről van szó? Én nem tudom, de lehet, hogy ők se.

Az egyik felszólaló olyan valamit organizálna, „akiben” a konfliktusok feloldódnak. A másik parlamentter valami *lajstrommal* nincs megelégedve, ezért a *névjegyzék kontrollját* (felülvizsgálatát) kéri, s a jó regisztráció érdekében a *nyilvántartás helyességéért* egy bizottság *förlátását* javasolja. Sajnos nem akad senki, aki megmondaná neki, hogy mit lehet fölláttatni, és itt kiknek kellene a székükről föllátni.

Az ellenzék valami ügyet nem preferál, s így mint nem kedvére való újra kvalifikáltatná, s rossz minősítés esetén likvidálná, azaz megszüntetné. A fentiek után némileg érthető a pénzügyminisztérium koncepciója – véleménye szerint egyes egységeket (nem „két”-séget) preferenciába kell venni, mert az előnyhöz juttatás eredményei fogják legaggregátábban (mit jelent?!) megmutatni azokat az eredményeket, „akik” az ország imázsát prezentálják. Közlésekre, közlemények kiadására nincs szükség. A bajok divulgálása, ‘terjesztése’ és kamuflálása, azaz ‘elfedése’ helyett azokat jól kell tudni „elkommunikálni”.

Az Oktatásügyi Minisztérium szerint a tanítás diszkontálódása miatt a tanulók tehetségüket nem tudják profitáltatni. Döbbenetes megállapítás, és a megoldási javaslat elkeserítő. Nem kellene népiszkolák és néptanítók, mert ezekben, ezektől igen sok adat kerül az üres fejekbe. A vers, a népdal és zene tanulása a logikus gondolkodás ellensége. Egyszerűbb helyette nyelveket elsajátítani, főleg angolt és kínait. Hallott már valaki adatokat, azaz szavak nélküli nyelvtanulást? Hát ezek még azt is tudják! Csak (ilyen?) nyelvtudással lehet jó projekteket, prozsekteket konstruálni, amelyeket, ha jól applikálnak, akkor tömegesen jönni fog a pénz.

Íme, a pénz is tömeget tud alkotni... a zsebeikbe, és ez a lényeg! Íme, ez a valakik, de inkább valamik által kreált teória. Elméletük lényege, hogy a logikus gondolkodás „előnyt kell vegyen” minden prioritásnál. A prioritások prioritásának a logikája, vagyis minden előnynél előnyt kell élvezzen az előny. Ilyen hát az adatok nélküli logikus gondolkodás születménye. Szerintük csak a fejek száma a fontos, s nem az, hogy mi van bennük. Az iskolák fejkvóta szerint kapják a normatív támogatást. Okulj magyar! Azt, hogy a fejekre sapkát tesznek, még valahogy értem, de azt, hogy a gondolatra, ami soha nem fázik meg, miért akarnak sapkát rakni? Ez szerintem logikátlan. Hamar elfelejtették, hogy a semmiből csak „sem(m)ináriumot” lehet csinálni, más nem. Talán éppen ez a szándékuk? Nem tudom. Ha igen, akkor helyben vagyunk. A logikájukat kezdem érteni.

(3.) 2006. augusztus

Kínszenvedéses nyelvszemlém a reklámokkal fejeződik be. A szemlém igen, de az, amit bennem kiváltott, tovább folytatódik. És hogy elkeseledésem még nagyobb legyen, olyan hirdetés jelenik meg, mely szerint (a világ legszebb szavai: az édesanya, édesapa, testvér „mutterre, faterre, tesóra” való változása után) most már az „és” kötőszavunk is veszedelembe került. Az „és”-t ugyanis helyéről kitúrta egy idegen & (et, und, and). Nem azt írja, hogy V és T dalestje, hanem V & T dalestje. Ez mára elég, a további szörnységeket nem tudom nézni. Ha így megy tovább, akkor maholnap ezt írják a sírkőre:

„Itt nyugszik Bodri kutya ‘aki’ megholt
S gazdája ‘amely’ ebbe beledöglött”.

Nem célok az idejüket tovább konzumálni vagy standardizálni, még kevésbé instrukciókat adni, hogy milyen prozsekteket készítenek ahhoz az árversenyhez, amely olyan magas árakat produkál, „akit” nehéz lesz el-

kommunikálni. A konstrukciónak ugyanis, „akit” pénzeszközként összepájoztak, rossz a kvalifikációja. Én drága anyanyelvünk védelmében likvidálni szeretném azokat a direktívákat, amelyek az idegen szavakat preferálják, sajátjaikat elfelejtetik, vagy helytelenül használják. Felhívni a figyelmet, hogy ne csak azokat angasztálják, akik fejkvóta szerint sulipolisokat organizálnak. Ha ez az iniciájuk sikerül, akkor a tanítás annyira diszkontálódik, hogy a gyerekek tehetségüket nem tudják profitáltatni, ezért jobb lesz, ha a fodrászat helyett nyitnak egy hair-dresszinget s kocsma helyett egy pubot, vagy üzlet helyett egy schopot.

Szeretném továbbá figyelmeztetni képviselőinket is, hogyha már átvédlettek parlamenterekké, akkor a padsorok közé tűzzenek ki egy-egy

fehér „rongyot”, s miután magukat regisztráltatták, s róluk elkészült a lajstrom, akkor vegyék preferenciába a pénzforrásokat, ahonnan tömegesen „forrik” a pénz, „akiknek” segítségével kontingenseket és bizottságokat lehet fölállítani, ahol meg lehet polemizálni a gabonavertikumot, s így a gazdaságot horizontális helyzetbe lehet hozni. Minden prioritást kell „vegyen”, mert ennek az órának a magasságában ez mutatja legaggregátábban az ország imázsát. Önismerésként menjenek el egy plázába, shoppingoljanak egy bejglit, esetleg egy szuvenírt. Tanulság: Ezekből(től) ne tanulj tinó, mert „ökör” lesz belőled!

(Inárcsi Új Hirmondó)

Dr. Toró Árpád

Faludy György

Óda a magyar nyelvhez

Kéri Pálnak

Most, hogy szobámban ér az est setétje,
te jutsz eszembe, Szent Gellért cselédje,
s ajkad, melyről az esti fák alól
először szólt az ének magyarul.
Arcod tatár emléke már ködös,
de titkunk itt e földön még közös
s a te dalod zsong minden idegemben
itt, idegenben.
Magyar nyelv! Vándorutakon kísérom,
sértett gőgömben értöm és kísértöm,
kínok közt, gondjaimtól részegen,
örökzöld földem és egész egem,
bőröm, bérem, bírám, borom, míg bírom
és soraimmal sorsom túl a síron,
kurjongó kedv, komisz közöny, konok gyász:
mennyei poggyász.

Magyar szó! Ajkamon s gégém lazán
vont hangszerén lázam, házam, hazám,
almom-álmom, lovacsám, csengős szánom,
és dal a számon, mit kérnek majd számon: –
nincs vasvérttem, páncélom, mellvasom,
de Berzsenyivel zeng a mellkasom
s nem győz le ellenség, rangomra törvén,
sem haditörvény.

Jöhetsz reám méreggel, törrel, ékkel,
de én itt állok az ikes igékkel.
Árkon-bokron kergethetsz hét világnak:
a hangutánzó szókat utánam szállnak,
mint sustorgó füzesbe font utak
fölött alkonykor krúgató ludak,
s minden szavamban százzszor látom orcád,
bús Magyarország.

Kihalt gyökök: tőzeggel súlyos rétek,
ahol a fák, mint holt igék, kiégtek.
Ős szó: a szemhatárról századok
ködéből még derengő nádasok,
gyepüs vápákon elhullt katonák,
s ti bíbicek, bölények, battonyák,
miket vadásztak vén csillyehajókról
lápos aszókon.

Magas hangok: szöcské és tücskök rétje,
mély hangok: alkony violasötétje,
káromlások veszejtő vadona,
mondatszerkesztés pogány pagonya,
kötőszók: sok-sok illanó fodor,
s hangsúly, te vidám, hangsúly, te komor,

lelkünk dolmánya, szöttekes, világszép
s búzavirágkék.

Múlt T-je: történelmünk varjúsárnya,
karók, keresztek és bitófák árnya,
s melléknevek, gazdag virágbarázdák,
busák, buják, burjánzók és garázdák,
melyik vidám faeke nyomtatott?
S ti mellérendelt, kurta mondatok
mint paprika, ha füzére vereslőn
lóg az ereszről.

Ragok: szegények szurtos csecsemői,
kapaszkodtok s nem tudtok nagyra nőni,
és E-betűk serege: fekete
mezőn zsellérek koldus menete,
s ti kongó-bongó helyhatározók,
kukoricásban jó irányt hozók,
ban-ben-bim-bam: toronyból messze hangzó
könnyű harangszó.

Jelentőmód. Az aszály mindörökre
ráült a szürke, megrepedt rögökre.
Magánhangzó-illeszkedés! Kaján
törvénykönyvvé Werbőczy gyúrt talán?
Mi vagy? Fülledt ötödfél százada
robotba tört paraszt alázata,
vagy összhang, mely jövőd, szebb utakra
messze mutatna?

És főnevek, ti szikarak és szépek,
ti birtokos ragokkal úri népek,
országvesztők, elmozdíthatlanok,
s ti elsikkadt, felőrölt alanyok,
megölt vagy messze bujdosó fiak,
Hajnóczyk, Dózsák meg Rákócziak –
ó jaj nekünk, mi történt ennyi lánggal
és a hazánkkal?

Parasztok nyelve, nem urak latinja,
nem grófok rangja, de jobbágyok kínja,
magyar nyelv! fergetegben álló fácska,
hajlongasz szélcibáltan, megalázva –
s ki fog-e törzsöd lombbal hajtani?
Te vagy jelenünk és a hajdani
arcunkat rejtő Veronika-kendő
és a jövőd.

Magyar nyelv! Sarjadsz és egy vagy velünk
és forró, mint forrongó szellemünk.
Nem teljesült vágy, de égő ígéret,
közös jövő és felzengő ítélet,
nem hús palackok tiszta óbora,
nem billentyűre járó zongora,
de erjedő must, könnyeinkben úszó
tárogatószó.

(Páris, 1940)

Ha... Ha... Ha...

Lelkesen olvasom, falom az *ÁTALVETŐ* 65-ik, 2007. évi decemberi számát. Örülök, sírok, kacagok. Ahogy fogynak az oldalak, ahogy illik a képekhez, cikkekhez, a dolgozatokhoz. Aztán kezdem előlről. Aztán jegyzetek és gondolkozom:

aberráns, abnormális, Acta Hungarica Carpathiensis II, ad absurdum, adoptál, aktuális, allél, alternatíva, amnesztia, amnézia, amputáció, analitikus, Anima, anno, anómia, anómiás depresszió, antiliberális, antimarxista, antinacionalista, antiszemita, antitézis, apropó, archaikus, asszimiláció, asszisztál, atrocitások, Auctoritas non veritas facit legem, autonómia, autonómiámat, autonomista, autonomizmus, avansált, balliberális, Bookline online, buluk, büro, Cantuale, captatio benevolentiae, circulus vitiosus, computerbe, copyright by, Crash, de facto, decentralizáció, definiálhatjuk, deklarált, deklasszálódott, dekrétumok, delegáció, demográfia, demoralizált, depressziós, despota, detonáció, diplomás, diszkriminál, dissonáns, dogmák és hitelvek, Ecclesia reformata de Retteg, egzisztencia, eksztetikus, elit, elkönfiskálják, E-mail, eMeRegy, emigrálás, episztemológia, epiteton ornans, erózió, etnikai, etnikum, evidencia, evolúció, egzisztencia, exit poll, Exit Poll-ok, extra magyar, favellálódás, frakció, frazeológia, frusztrált, GDP, generáció, genezis, génusz, genocídium, gens hungarica, globalizálódó világ, Grand Orient de France, grandiózus, granicser, hematológia, Herr, hipotézis, honorárium, horizontális, hostesek, hypnosis, identifikált, identitás, identitászavar, illegális, illegitim, illusztrálja, imázs, immunológia, imperatívusz, impérium, imponálni, improduktív, indukál, informálva, In-Kal-Security-vel, integráns, integritás, interpretációja, intrauterin, jó Isten, Jóisten, koalíciós partner, kognitív szint, kognitív, kollaboráns, kollektív, komilfo, komiszár, kommunikálnak, kommunikálni, kompenzálva, komplex, komplexus, koncentrált, koncepció, konkrét, konszenzus, kontextusa, kontinuum, kontraproduktív, konzervatív, komprádor, korrekció, korrekt, kreáltak, kritizált, kvázi, kvóta, labilis, laudáció, legális, legitimitás, legoptimálisabb, liberális, libling, likvidál, luxus kényelem, manifesztáció, manipuláció, mandátum, MD, média, memoár, mentálhygiénés, messiások fátuma, minimális, minimalizálódott, misztikus szisztéma, mobilizált, modus vivendi, monográfia, monológ, morál, municipium, N'en parlons pa, nacionalizmus, natus hungarica, nekrológ, neoabszolutizmus, neoliberális, neológ, non-direktív, nordmoldauer, objektívítást, orgánus, önállóság és szuverenitás, öndesztuktív, pánszláv, pánszlávizmus, paranoiás, parazitizmus, pejoratív, perspektívikus, PhD, piár, piramidálisan, plágium, pluralizmus, polihisztor, populáció, posztkommunista, pozíció, pozitív forma, presszió, presztizs, primár, primáteszek, privatizáció, privilégiumok, pro memoria, problematikus, protokoll, protokollum, provinciális, pszichés erő, pszichológia, pszichiátria, ráció, racionálisan, radikális, rajonok, Raum und Zeit, reagál, reális, realitás, receptúráit, re-debütált, referendum, reflektálják, reflexszerű, regnálás, Regnum Marianum, rehabilitációról, relatív tudat, reprezentatív, republikánus, retina, revans, revízió, rezsim, richtig, roma, Securitas, Sie sind nicht einmal falsch, sovinizmus, spécies, spirituális, spiritus rectorait, struktúrált, státus, státusz, státútum, stigma, stressz, stúdiumokon, stuktúra, summát, szakralitás, szelekció, szentencia, szentenciaszerű, szeparálás, szimbiózisban él, szimpatizáns, szisztematikus, szocializáció, szolidáris, sztrész, szubjektumán, szubkultúra, technokratikus, teória, tesztelés, topmenedzsernek, tradicióból, Transindex, transz-kulturális, trikolor, ujraintegráló, ultrasovén, Verbumcaro factum est, vertikális, vezetés, vizitáció, zombik,

Vajon nem lehetne ezeket magyarul írni? Igaz, Szent István király elrendelte a latin nyelv kötelező használatát, a Habsburgok a németet, (az angolt senki), de azóta voltak már törvénymódosítások, alkotmányunk is van, a magyar nyelvet védő törvényünk is. Napjaink nyelvvédő harcairól szót sem kellene említenem, hiszen az idézett szavak, mondatok épp olyan írásokból valók, amelyek a hazáról, a magyar kultúráról, a csodálatos magyar nyelv fontosságáról és szerepéről (is) szólnak. Akik írták ezeket: ezeket tanulták egymástól, mert ezeket sulykolják.

Ha bármely szakmában, bármilyen területen tevékenykedő szakemberek ismernék szakmájuk magyar szókincsét és a meghatározásokat szabatosan és egységesen használnák...

- ♦ Ha meg az újabb ingyomokra és bingyomokra csak angol és amerikai betűszavak vannak, megalkotnák mai nyelvújítókként azok honi megfelelőit...

- ♦ Ha legalább a szakmai szövegekben azt és úgy mondanák, amire gondolnak s netán értenék amit mondanak...
- ♦ Ha a szavak hangzása és írásképe egységes lenne és memnénk legalább most, Európával való újraegyesülésünk alkalmával átvenni ilyen jelleget (nem a **derogáció** hatáskörébe tartozó) szokásokat is...
- ♦ Ha a fordító (a tanár, az újságíró, ...) tudja (tudhatja? tudhatná?), hogy miről szól a **standard** és válogatna a **szabvány**, **szabványos**, **irányadó mérték**, **mértékadó**, **minta**, **sablon**, **etalon**, **színvonal**, **súly**, **alapvető**, **szabályos**, **tipikus**, **helyes**, **kánon**, **kívánatos**, **klasszikus**, **hiteles**, **sőt: zászló**, **lobogó** szavakból.
- ♦ Ha a **test** lehetne **mérés**, **ellenőrzés**, **vizsgálat**, **próba**, **elemzés** vagy **kísérlet**...
- ♦ Ha a **project** lehetne **beruházás**, **elgondolás**, **befektetés**, **elképzelés**, **feladat**, **létesítmény**, **megvalósítás**, **munka**, **objektum**, **tárgy**, **téma**, **terv**, **tervezet**, **tervráz**, **vázlat**, **vetület** (de akkor, ha az embernek beszélhetnékje van, viszont se gondolata, se mondanivalója nincs sem magyarul, sem angolul, akkor a legszabatosabb magyar fordítása: **ízé**)...
- ♦ Ha a magyarra fordító (a tanár, az újságíró, ...) egyáltalán tudja, tudhatja, melyik szó milyen fogalmat takar, mi mit jelent, ha a kifejezések, szavak, rövidítések, betűszavak, képletek, kódok, jelek, jelképek, szimbólumok, cégjelek, címerek és cégek közti különbséget ismeri és ha eldöntötte (képes erre?), hogy szó szerinti, értelem szerinti vagy nemzeti - szakmai észjárás szerinti fordítást fog csinálni, s tisztában van az eredeti és a befogadó nyelvi környezet legfontosabb nyelvtani és emberi kapcsolataival, szabályaival, képi képzetársítás szokásaival, hagyományaival, hangzási, irodalmi, szakmai, történeti kapcsolataival:
- ♦ csak akkor van meg annak a reménye, hogy elfogadható írásmű (fordítás, cikk, tankönyv) és nem széles körben terjesztett nyelv- és tudatrombolás lesz a végeredmény.
- ♦ Ha a hivatásos, magyar beszélők ismernék és használnák a magyar hangsúlyokat, az írásjeleket és a szóközöket, ha ismernék a csend hatását, ha netán minderről tanúságot is tennének a szavak között, a mondatok és a bekezdések, a gondolatfüzerek végén...
- ♦ Ha a hivatásos beszélők (vadidegeneket vihogva tegeződő - hadaró hírolvasók, szelypegő szerkesztő újságírók, makogó - motyogó színészek és franciásan raccsoló ripacsok, politikusok, *tanárok*, a több diplomával büszkélkedő FEANI PhD főmérnökök) tudnának magyarul beszélni és nem nyávognának, nem sziszegnének; nem idétkendnének, ha a kutya és a könyv meg a gép helyett nem ŐT, hanem AZT mondanának, sőt: Kovács Károly sem csak a *Kovács* lenne a hírekben, hanem *Kovács Úr*, netán *Kovács Károly Elnök Úr*; (igaz, gyakran hallani, hogy XY BETÖRŐ ÚR, *ami* kétségtelenül nem kutya)...
- ♦ Ha a magyar igazgatóságok fővezérfőelnökfőigazgatója (esetleg egy-egy tanszék intézet vezetője) különbséget tudna tenni a *vezetőség*, a *vezető* és a *vezetés* között s a magyar igék, sőt a segédigék vonzatait és a főnevek ragozásának fortélyait is ismerné, netán használná (nemcsak a maga saját **know how imagejét**)...
- ♦ Ha nem kellene Magyarországon az amerikai és az ausztrál angol valamint a *tengerentúli* angol angol, továbbá az *európai* baszk, cseh, dán, finn, francia, flamand, vallon, 2 féle holland, portugál, 2 féle spanyol, katalán, tucatnyi német, 2 féle norvég, olasz, meg a *nemzetiségének is tekinthető* horvát, orosz, román, roma, szerb, szlovák, szlovén, ukrán, no még a *klasszikus* latin, ó- és újjörög, a kelet- és nyugatpatagón, valamint japán, kínai és arab, esetleg további afrikai és ázsiai és indián nyelveken beszélni (netán nyelvjárásaikban is, sőt, nemcsak ilyen nyelv^{en} írni és olvasni, hanem eszerinti gondolatvilágokkal *létezni*)...
- ♦ Ha nem kellene nagyítóval olvasni és közben betűrejtvényeket fejteni az embernek ahhoz, hogy legalább mucsajtanya önkiszolgáló hypermarketjében (azaz a falusi szatócs boltjában) ki tudja választani a tejtermékek garmadájából a megfelelő napi túró vagy sajtot, s ne tejszínt vegyen tej helyett (vagy fordítva, majd otthon ordítva)...
- ♦ Ha a reklám igaz és helyénvaló, magyarokhoz szóló, netán izléses, embert s nőt nem sértő, szakszerű, érthető, mértéktartó volna...

- ◆ Ha a Nyugati pályaudvar oldalánál épült harmadméretű Niagara víz-esés helyett a budapesti peremkerületekben a földutak legalább harmadát portalánítanánk, ha már még csatornázásuk sincs...
 - ◆ Ha a számítástechnikai alkotásokat és szolgáltatásokat a mérnöki munka gyümölcsseinek tekintenek legalább a létrehozóik, azaz ezeket is jól megterveznék, elneveznék, szakszerűen dokumentálnák, majd minősítenék, továbbá nem lopnák, mint sok mást...
 - ◆ Ha a kokakolat kortyoló kaubojok és aranyások külsőségeit kritikátlanul követő hajdan erős magyar romlásnak indult, mai dislexiás, diszkós, kábítószeres, nyeszlett kamaszai számára nem bundás indulatokat, káromkodó és kajánkodó úri löcsiszárokat, móri mészárosokat, viszkis vagányokat, hanem követendő Kárpát-medencei példaképeket állítanánk...
 - ◆ Ha legalább a *c, ch, h* betűket látva nem kellene törni a fejemet és nyelvet, hogy a *cé, céhá, csé, akka, ás, écs, há, ká, esz, es, sz* hangok közül melyiket hol és hogyan illik(?), kell(?), lehet(?) használni...
 - ◆ Ha sok lakásban (és a szívekben!) a csillagos - sávós zászló vagy plakát helyett nemzeti színű lenne a díszítmény, ha már ilyen lobogó a dízajnos lakberendezési ízlés...
 - ◆ Ha legalább ööö az értelmiségiek ööö a beosztottaik és munkatársnőik számára ööö nemcsak egy rövid ööö parancsot használnának ööö köztöszóként...
 - ◆ Ha hinnénk abban, hogy E Ugaron való vad rohanás izzadt pézsmasza-ga ellen nem EU dezodor kell, hanem tiszta forrásvíz, fürödni abban...
 - ◆ Ha a binárisan alaoztott műveltségű szakállas szakemberek (fél - ne-gyed - műveltségű szakbarbár szakokleveles ámtástechnikusok) és a 95 puha pici kisablakon egerésző, munkabíró, félő, beteg αβ-k (sebe-sen és vakon író, Windows 95. vizsgás, átképzett 1/2 analfabéták) nem követnék olyan gyorsan a prófétahajlamú puha-árújú keménykedő vi-lágpolgárokat...
- akkor biztosan mások lennénk, más világban élnénk. Más lenne a kultúránk.

Dr. Molnár János Albert, Siófok

Afenti írás által magukat netán érintettnek érző szerzők vagy olvasóink véleményének, hozzászólásának szívesen biztosítunk helyet következő lapszámunkban.

Támogatások

(A beérkezés sorrendjében.)

Az előfizetői díjakat meghaladó befi-zetéseket tekintjük támogatásnak.

Fekete Sipos Ildikó, Gödöllő	1.000 HUF
Szabó (Ella) Györgyné, Tatabánya	500 HUF
Dr. Bányai Annamária, Nyírbátor	8.500 HUF
Dr. Zwada András, B.szt.András	3.000 HUF
Dr. Opra B. István, Mór	8.500 HUF
Egy erdélyi orvos névtelen adománya	5.000 HUF
Török István, Sárospatak	1.500 HUF
Mester Lajosné, Szekszárd	500 HUF
Csergő Vilmos, Paks	5.000 HUF
Köszegi Zsuzsa, Budapest	1.000 HUF
Tunyogi Károly, Budapest	2.000 HUF
Tringer Lászlóné, Budapest	500 HUF
Dr. Puskás Lajos, Budapest	3.500 HUF
Bodolyák József, Budapest	2.000 HUF
Dr. Csidey Mária, Budapest	500 HUF
Dr. Szikszay Csaba, Budapest	500 HUF
Schmidt Sándor, Budapest	500 HUF
Paltán Mária, Budapest	3.500 HUF
Puskás Ibolya, Budapest	3.500 HUF
Dr. Harmath Ferenc, Abony	3.500 HUF
Udvarhelyi Nándor, Miskolc	1.000 HUF
Balázs József, Gödöllő	500 HUF
Bányai Attila, Zalaszentiván	1.500 HUF
Dr. Andrási Gyula, Újkígyós	3.500 HUF
Orbán Miklós, Nagyatád	1.000 HUF
Bogdán Mihály, Császárs	1.500 HUF
Dr. Molnár József Gyula, Szentendre	4.000 HUF
Zolnai Pál, Vecsés	1.500 HUF
Szigeti Julianna, Örkény	8.500 HUF
prof. Dr. Kindler József, Dunakeszi	1.500 HUF
Dr. Buzás János, Oroszlány	3.500 HUF
Dr. Máthé Lajos Barabássy, Veregyháza	2.000 HUF
Zsombori Ilona, Pécel	10.500 HUF
Pintye Tamás, Győr	500 HUF
Dr. Bartha Levente, Szentgotthárd	1.500 HUF
Dr. Istvánfy Gyula, Szigetmonostor	3.500 HUF
Dr. Szilágyi Gizella, Farkasgyepű	3.500 HUF
Dr. Sebestyén Gyula, Nagyvázsony	3.500 HUF
Kristyák Istvánné, Oroszlány	1.000 HUF
Dr. Péterffy Pál, Budakalász	2.500 HUF
Dr. Mezei László, Tolna	2.500 HUF
Dr. Elekes József, Debrecen	10.000 HUF
Dr. Horváth Zsolt, Székesfehérvár	3.500 HUF

Kegyes Attila István, Pécs	3.500 HUF
Dr. Lőrincz Zoltán András, Baktakék	2.500 HUF
Csutoros Albert, Pécs	3.500 HUF
Dr. Zoltáni Miklós, Nagykörös	3.500 HUF
Csizmadia Attila, Szombathely	500 HUF
Dr. Kiss Kálmán, Berettyóújfalu	3.500 HUF
Dr. Molnár Csaba, Szekszárd	1.500 HUF
Asztalos Dénes, Szekszárd	3.500 HUF
Vargyasi D. Mózes, Szekszárd	500 HUF
Pável László, Szekszárd	500 HUF
Kádár István, Budapest	500 HUF
Ifj. Kádár István, Budapest	500 HUF
Dr. Kliment László, Budapest	500 HUF
Dr. Vékás Júlia, Némethkér	500 HUF
Pánczél József, Pécs	1.500 HUF
Dr. Kiss András, Pócsmezgyes	1.000 HUF
Helmezy József, Budakalász	3.500 HUF
Dr. Bencsik József, Cegléd	1.500 HUF
Bencsik János, Tatabánya	8.500 HUF
Dr. Bíró Gábor, Szigetvár	5.000 HUF
Weinraub Dóra, Százhalombatta	500 HUF
Dr. Tamás Attila, Komló	5.000 HUF
Boér Ferenc, Kolozsvár	5.000 HUF
Szegedi Jácint Enikő, Békéscsaba	500 HUF
Dr. Szentkirályi István, Debrecen	8.500 HUF
Slakovits Hajnal, Heves	500 HUF
Dr. Pálffy Márta, Budapest	3.500 HUF
Palkó László, Csongrád	500 HUF
Dr. Ördög István, Környe	10.000 HUF
Dr. Kiss Miki István, Gerjen	1.500 HUF
Horváth Tivadarné, Leányfalu	2.500 HUF
Gönczy Irén, Nagykörös	500 HUF
Dr. Gönczy Béla, Nagykörös	3.500 HUF
Czeglédi László, Budapest	2.500 HUF
Csupor Dezső, Jakabszállás	1.500 HUF
Dr. Kovács Ibolya, Örkény	3.500 HUF
Dr. Dóczy Katalin, Budapest	3.500 HUF
Filipp István, Budapest	2.500 HUF
Dr. Kiss Réka, Budapest	3.500 HUF
Koncz Ilona, Győr	3.500 HUF
Dr. Ótós János, Szekszárd	500 HUF
Dr. Könczöl Kálmánné, Budapest	500 HUF
Csibi Zoltán, Budapest	500 HUF
Kelemen Ármin, Tárnok	1.500 HUF
Kelemen Mihályné, Kiskunfélegyháza	500 HUF
Dr. Kasza Margit, Iregszemcse	1.500 HUF
Dr. Gógucz Attila, Dunakeszi	3.500 HUF
Csiki Botond, Martonvásár	500 HUF
Dr. Horváth Kun Katalin, Vál	2.000 HUF

Dr. Budaházi György, Mosonmagyaróvár	8.500 HUF
Dr. Biczó Erzsébet, Máro	500 HUF
Dr. Dragománné Tiszai Katalin, Szombathely	500 HUF
Dr. Farkas Szabolcs, Monor	5.000 HUF
Dr. Gyurkovits Kálmán, Mosdós	3.500 HUF
Kerekes Gabriella, Monor	1.000 HUF
Sebők Vilmosné, Gödöllő	500 HUF
Vig Ildikó, Budapest	700 HUF
Dr. Papp Judith, Sváj	19.000 HUF
Dr. Dominic Ferencz, Németország	40 EUR
Dr. Zwada András, Békésszentandrás	3.000 HUF
Mincsók Bálint, Nagybacon	10.000 HUF
Johanusz Ponner Lange, Dortmund	7.500 HUF
Sivai Attila, Göd	500 HUF
Fogarasi Lajos, Szekszárd	1.500 HUF
Orsós István Zoltán, Budapest	3.500 HUF
Kis Kornél Iván, Budapest	500 HUF
Dr. Antal László, Cselény	500 HUF
Adorjáni Imre István, Budapest	1.500 HUF
Gyémánt Mihály, Martonvásár	1.500 HUF
Orbán Szilveszter, Göd	2.500 HUF
Dr. Gyarmati Ferenc, Székesfehérvár	1.000 HUF
Gábor János, Örvényes	3.500 HUF
Bakos Gyula, Vértesboglár	500 HUF
Seprődi Kiss Attila, Budapest	1.500 HUF
Gergely Erzsébet, Budapest	1.500 HUF
Dr. Brumár Mihály, Karancsság	1.500 HUF
Vargyasi Mózes, Tevel	1.000 HUF
Szücs Lóránd, Siófok	500 HUF
Székel Csaba, Békéscsaba	1.500 HUF
Máriás József, Nyíregyháza	500 HUF
Spaller Árpád, Gyál	500 HUF
Dr. Moréh György, Decs	3.500 HUF
Bereczky Zoltán, Fadd	500 HUF
Horváth Magdolna, Jászfelsőszentgyörgy	1.500 HUF
Szabó Gyula, Paks	500 HUF
Bányai Károly, Budapest	2.500 HUF
Magdó Attila, Monor	500 HUF
Czire Dénes, Pilisjászfalu	1.500 HUF
Kovács Antal, Csátalja	1.500 HUF
Dr. Kájzer László, Mátranovák	2.500 HUF
Bozóthi Kegyes Réka, Pécs	500 HUF
prof.dr. Tökés Béla, Marosvásárhely	50 RON
prof.dr. Kisgyörgy Árpád, Marosvásárhely	10 RON
Kolcsár Sándor, ny.unit.esp., Marosvásárhely	30 RON
Varga Erzsébet, ny.tanámó, Marosvásárhely	30 RON

Köszönjük

Felhívjuk támogatóink figyelmét, hogy a támogatásként küldött összegekről kérésükre az adóalap csökkentésére felhasználható APEH-igazolást állítunk ki. Ehhez kérjük megadni az adóalany nevét, címét, adószámát.

Délutáni beszélgetések a 91 éves Obál Ferenc professzorral

fesszor úr elem jött lakásának folyosóján, egyenes tartással, biztos léptekkel. Ráncos arcú öregembernek képzeltem el, de kellemesen csaldtam, mert simaarcú, középkorúnak tűnő úrral foghattam kezét.

Fiatalabb felesége az úriszoba megterített asztalához invitált, ahol üdítő teával kezdtük beszélgetésünket. Miután megnyugodtam, Obál professzor úr vette kezébe társalgásunk fonalát, és ezt ki sem engedte a kezéből négy órán át, ami második látogatásom alkalmával is hasonlóképpen történt.

A mindkettőnket érdeklő téma adott volt: a marosvásárhelyi orvosegyetem, előélete, virágkora és utóélete.

Bevezetéképpen szükségesnek vélem egy pár szóban bemutatni fiatal anyaországi és erdélyi kollégáimnak a szép kort, egészségesen megért Obál Ferencet, mindannyiunk szeretett professzorát, aki jelenleg Budapest egyik legszebb részén, a Hősök tere közelében lakik feleségével.

Az Obál család Németországból bevándorolt, evangélikus valású ősöktől származtatható, ahol még élnek Obálok. Obál Ferenc 1916. szeptember 28-án született Budapesten négygyermekes polgári, módos családból. Szülei 1911-ben kötöttek házasságot Budapesten. Édesapja 1900-ban orvosi diplomát szerzett a budapesti egyetemen, a sebészeti klinikán szakképesítést, majd 1918-ban magántanárságot. A világháború elejétől a klinikán berendezett hadikórházban szolgált, majd a fronton ezredorvos parancsnok volt.

Nagyapjától, Dr. Obál Ferenc jogász, fővárosi tisztii ügyésztől örökölt budatétényi gazdaságuk (kb. 20 holdas birtok, gyümölcsös, szőlő, zöldséges) nagy segítségükre volt, ahol fejős teheneket is tartott az édesapja, hogy a család ne szoruljon piaci árúra. Gyanítható, hogy Obál Ferenc hosszú életének titka azzal is magyarázható, hogy az Obál-család konyháján bio-élelmiszer alapanyagokat használtak.

Budapesten a négyosztályos elemi a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium iskolájában, a nyolc osztályos középiskolát a Pázmány Péter Tudományegyetem Trefort utcai Gyakorló Pedagógiai Gimnáziumában végezte. Latin, német, francia nyelveket az iskolában, míg az angolt magánúton tanulta meg. A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem orvoskarán tanult 1934-1940. között. A IV. évet Heidelbergben végezte. Pesten Kórtani Intézetben már II. éves korában laboratóriumi képzésben vett részt. Heidelbergben a hemoglobint oxigén telítettségének a mérését tanulja meg a Van Slyke készülékkel és módszerrel. Kezdetben bizalmatlanul fogadták Heidelbergben, nem tanították a Van Slyke készülék kezelésére, de a kezébe adták a Hawk-féle amerikai biokémiai könyvet, hogy először abból tanulja meg a készülék működését, és a vizsgálati eredményeket mutassa meg Kurt Kramer adjunktus tanárnak. A készülékkel mért eredményeket az ott dolgozó többnemzetiségű munkatársaknak is bemutatta, amivel a bizalmuk is megnyerte, olyannyira, hogy kinyilvánították előtte náciellenességüket, és megmutatták neki azt a szemüveges munkatársat, aki a besúgó közöttük. Később elvitték Baselbe is Verzár Frigyes professzorhoz. A Kórtani Intézetben 1936-tól Belák Sándor professzor mellett díjtalan gyakornokként dolgozott. Kézügyessége elismerésül bevonták a kardiológiai, EKG, belfelszívódás stb. témákba is, amelyekből kollaborációs munkái is születtek. Ennek tulajdonítja, hogy az újjáalakult Kolozsvári Egyetemre Ludány György professzor őt választotta munkatársának. (Ludány később Belák helyére került Pestre, miután azt Verzár meghívta a bázeli egyetemre 1930-ban.)

Obál professzor kolozsvári kinevezéséig nem járt Erdélyben, ezért is a kincses város meglepetést jelentett számára. Szép emlékei fűződnek az ódon Farkas utcában tett sétáihoz.

A kolozsvári egyetemre pályázókat négy csoportba sorolták, a csoportok sorrendjét pedig a következőképpen állították fel: Először – kellő szakmai felkészültség esetén – elsőbbséget élveztek azok a pályázók, akik a két világháború között Erdélyben éltek. Másodsorban számításba jöttek azok a nyilvános r. vagy rk. tanárok, akik már 1918. előtt is Kolozsváron oktattak, de 1919-ben az egyetemmel együtt Magyarországra menekültek, és most vállalták az át-helyezést, illetve haza akarnak térni. Harmadsorban jöttek számításba azok az erdélyi származású fiatalabb, legalább egyetemi magántanári képesítésű oktatók vagy kórházi főorvosok, akik Magyarországon éltek a két világháború között. Csak negyedsorban kerülnek sorra a megfelelő egyetemi képesítésű anyaországi, nem erdélyi származású pályázók.

A II. bécsi-döntés után a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem újraindulásakor az Orvosi Élettani Intézet élére Ludány György professzort nevezték ki, tanársegédként pedig Obál Ferencet, aki korán elkötelezte magát az elméleti medicinával, és akit 1943-ban adjunktussá léptettek elő.

1940-ben az egyetem átvétele után az Élettani Intézet nagyon elhanyagolt állapotban volt, olyan szekrényeket is találtak, melyeket 1920 óta ki sem nyitottak, nemhogy takarították volna – meséli a professzor úr az újrakezdés nehézségeit.

„Vincze Gábor kutatásai szerint a magyar állam a tudományos és alapfelszerelésekre, a berendezések kiegészítésére és pótlására, az egyetemi épületek műszaki berendezéseinek üzemképessé tételére, beruházásokra, egyszerűen a kolozsvári egyetem korszerűsítésére összesen 25.880.949 aranypengőt, azaz az akkori értéken 5.000.000 dollárt költött”

Visszatérve az Élettani Intézet működésére: még 1941 őszén Szabó Istvánt díjas gyakornokként és Hadnagy Csabát segéddíjas díjtalan gyakornokként alkalmazták. Mindannyian II éves medikusok voltak, akik a II. éven Ludány professzor előadásait hallgatták és nála vizsgáztak. Részükre Ludány „intézeti iskolát” szervezett, melyen élettani és biokémiai metodikákat sajátítottak el, és betekintést nyertek a dokumentáció módszereibe és a kísérletes kutatómunka menetébe. IV–V. éves korukban, 1943-ban már tudományos előadásokkal szerepeltek Szegeden, a Szent-Györgyi Albert által szervezett országos vándorgyűlésen.

Sajnos tiszavirág életű volt a „magyar világ” Észak-Erdélyben. 1944. március 19-én a németek megszállták Magyarországot és így Észak-Erdélyt is, attól félve, hogy a magyarok „kiugranak” a háborúból. 1944. június 2-án délelőtt a szép nyári napsütésben amerikai bombázás érte Kolozsvárt, elsősorban a vasúti pályaudvart és környékét bombázták. Mivel a kolozsvári Református Kórház közel állt a pályaudvarhoz, ezt is súlyosan érintette a bombázás. A romok között 300 emberi áldozatot találtak.

A laboratóriumi műszerek egy részét Körösfőre menekítették. Nemcsak civileket, hanem orvosokat is mozgósítottak, korosztályonként. (Obál 1936-ban sorozták be, de akkor csak egy fél évet katonáskodott, ezért 1941-ben újra behívták a két év befejezésére. Pesten a Nádor laktanya gyengélkedőjébe került a bel- és a fertőző osztályra, majd vérköpés miatt a Haynal-klinikára, ahol légmellkezelésben részesült.)

1944. augusztus. 23-tól a románok háborúból való kiugrásával megnyílt a déli front. A professzorok nagy része családját Pestre szállította.

Obál professzort a rektor Keszthelyre rendelte, hogy a Festic-kastélyban szervezze meg az egyetemről érkező ládák elhelyezését, de ezt követően, a kolozsvári lakosság kérésére és a VKM beleegezésével Miskolc Dezső rektor az egyetem kiürítését lállította. Obál Ferenc közben parancsot kapott, hogy 1944. szeptember közepén jelentkezzen Esztergomban a Megyei Kórházban a laboratórium felállítására és vezetésére, de a hiányos felszereltség miatt azt nem tudta beindítani. Pestre járt kéthetente kötszerért és egyebekért, közben a Svéd Nagykövetségnél elintézte, hogy svéd vöröskeresztes védelmet szerezzen az esztergomi kórháznak.

Méhes Gyula professzor kérte, hogy menjen Halléba (ahova a kolozsvári egyetemet is irányították) a gyógyszeratan adjunktusaként. Nem erőltették, hát nem ment. A pesti utjai is elmaradtak, mert 1944. december 23-án már orosz katonákkal találkozott Pesten.

Az ideiglenes kormány közben Debrecenből Budapestre költözött.

Amikor Serédy Jusztián, Magyarország hercegprímása meghalt, a kormány bizottságot küldött a temetésre, ennek vezetője gróf. Teleki Géza, az akkori kormány vallás- és közoktatásügyi minisztere volt. A temetésre érkező bizottság tagjai Pestről friss újságokat hoztak magukkal, amiben professzorunk szeme megakadt egy bekeretezett felhíváson: „**Miskolczy Dezső, a kolozsvári egyetem rektora kéri az egyetem dolgozóit, hogy mielőbb, amint tehetik, térjenek vissza munkahelyükre**”.

A professzor úr családja minden tagját megtalálta az Üllői úti házukban, de a lehető legnagyobb nyomorban, a foszforbombáktól leégett, házfedél nélküli lakásban. Így aztán, Ludány professzor követve, 1945. áprilisában visszautazott Kolozsvárra.

Miskolczy felhívása nemcsak Obál professzorra hatott mozgósítón. Már az év elejétől többen visszatértek Kolozsvárra, visszaérkeztek a Halléba menekült professzorok és a felsőbb éves diákok is. A betegellátás és az oktatás Miskolczy, Búza László, Haynal Imre, és az áldozatkészséggel hozzájuk csatlakozó helybeliek segítségével folytatódott. Teljesen hamis és rosszindulatú beállítás az, amit Bányai László terjesztett később, és amit mások is átvettek mint pletykát, hogy a magyar egyetem csak ama lelkileg meghasonlott három ember Kolozsváron maradásának a következménye, akik bizonyos családi okokból nem kívántak hazatérni. A kitalált vádakat megismételni és cáfolni nem érdemes. Ezzel Miskolczy, Búza és Haynal emlékét igaztalanul sérteni, nagy áldozatvállalásukat és érdemeiket csökkenti igyekeztek csupán – írja Obál professzor *Erdély és az orvostudomány szolgálatában* c. memoárjában.

Az egyetem Marosvásárhelyre költözése után az élettani intézetben a kolozsvári témákat folytatták, kezdetben megfigyatozott munkacsoporttal és mostohább körülmények között. A marosvásárhelyi élettani és kórélettani tanszékeket jelenlegi helyükre, a bal-szárnny első emeletére a negyvenes évek végén költöztették. Az élettani tanszék vezetője Ludány György professzor maradt. A tudományos munkában Ludány professzor irányítása alatt diákgyakornokok segítettek, mégpedig Farkas Ferenc és id. Ince Sándor, akiket 1946-ban neveztek ki gyakornokká, illetve externné.

A kórélettani a kolozsvári egyetemen a magyar tanterv szerint a mikrobiológiával, vírustannal és parazitológiával együtt képezett egységes tantárgyat. A román rendszer szerint a kórélettani külön tantárgyként szerepelt, ennek professzora lett Obál Ferenc.

Maros Tibor professzor visszaemlékezése szerint a „Bonctani és Tájbonctani Intézet” néven működő Anatómiai Intézetet vezető Mihálik Péter professzornak sem volt könnyű dolga. „A második bécsi döntést követően a Nagyszebenbe távozó I. Ferdinánd Király Egyetem minden felszerelését és berendezését magával vitte, így az anatómián is csak a csupasz falak és a beépített tumbák maradtak. Mihálik professzor érdeme, hogy ezt az intézetet teljesen újjávarázsolta, gyönyörű bútorok, boncasztlók, az oktatást és a tudományos munkát szolgáló egyéb kellékek beszerzésével működőképessé tette, és megeremtette a ma is létező színes faliábrák-készletet. Ezeket a nagyméretű, színes és páratlanul szép fali-ábrákat Tóth István, a kolozsvári Unitárius Kollégium rajztanára készítette. A professzor idejének nagy részét a lényegre kiemelő, tömör, de kevésbé gyakorlatias tankönyve (a Mihálik-féle anatómia) megírásának

szentelte” – írja a Fehér Könyvben Maros professzor. E sorok írója is ebből a Mihálik-féle anatómiai tankönyvből tanult, amit a diákok még az 1960-as években is használtak.

Hasonlóan zajlott a költséges újjáépítés majdnem minden elméleti intézetben.

A kulturális és művészeti élet is hamar megindult. A Nemzeti Színház és Opera Kemény János és Vaszy Viktor vezetésével igen színvonalas színházi életet indított el. Mindannyian kötelességüknek érezték, hogy premier bérlettel részt vegyenek az előadásokon – írja memoárjában Obál professzor.

Ludány professzor 1947-ben Budapestre távozott, ahol mint a kórtani intézet professzora folytatta oktató és tudományos tevékenységét. Ezt súlyos betegsége és korai halála szakította meg.

Ludány távozása után Obál Ferenc vette át az élettani előadását az általános kar II. és III. évfolyamán, majd a fakultás vezetőségének a határozata alapján Szabó István, mint újonnan kinevezett előadótánár kapta ezt a feladatot, és folytatta, 1968-tól mint professzor, 1981-ben történt nyugdíjazásáig.

1947 után az élettani és a kórtani a gyógyszerattannal együtt ún. katedracsoportot alkotott, mely Obál professzor vezetése alatt állt.

1946 és 1950 között számos orvostanhallgató kérte felvételét az élettani és kórtani tanszékek laboratóriumaiba. Közülük néhányan egy-két éven át dolgoztak kinevezéssel vagy anélkül, míg mások hosszabb ideig maradtak intézeti tagok, metodikákat tanultak meg, tudományos kísérletekben vettek részt, diplomadolgozatot készítettek. Mózes Magdát kari határozattal 1945-ben az Anatómiai Tanszékre, majd 1946-ban az Élettani Tanszékre vették fel gyakornoknak. Később tanársegédi, majd adjunktusi kinevezést kapott a kórtani tanszékre.

Obál professzor 1953-ig vezette nagy bölcsességgel a hatalmas munkaegyüttest, ami - tekintettel a nehéz társadalmi körülményekre – nem volt könnyű. Beosztottainak mind az egyetemi, mind a magánéletben sok hasznos tanáccsal szolgált. 1953-ban Budapestre távozott, majd pályázattal elnyerte a szegedi élettani katedrát, melynek nyugdíjazásáig igazgató professzora volt. (Távozása után Marosvásárhelyen az élettani oktatását és a tanszék tudományos tevékenységét Szabó István ellenőrizte, a kórélettani előadásokat Mózes Magda tartotta, míg a Gyógyszerattani Tanszék vezetését Feszty György előadótánár vette át.)

Obál professzor a mai napig ragaszkodik a MOGYE-hez, a vén-diák találkozókra jelen van, ahol lehet, ott segít. Hasznosan tevékenykedik a két ország fiziológusainak kapcsolatán.

Lelkiismeretes oktatómunkáját, tanítványai melletti bátor, segítőkész kiállását a Mindenható is méltányolta, és testi és lelki egészséggel ajándékozta meg. Hosszú, termékeny életútja szolgáljon például a mai fiatal nemzedéknek, hogy miként kell az életre felkészülni és fáradszóról dolgozni 91 éven át.

Még sokáig körünkben szeretnék tudni és látni Obál Ferenc professzort, hogy elmondhassa mindazt, amit egy hosszú tudósi pályán megélt és tapasztalt, mert a professzor úrnak még nagy lelki tartalékai vannak.

Tanítványainak tanítványai fölött is eljárt az idő, de amíg élünk, legszebb emlékeink között őrizzük anyasorsági születésű, de Erdélyhez ma is tiszta szívvel ragaszkodó tudós professzorunk alakját. Mindannyiunk nevében jó egészséget és a lehető leghosszabb életet kívánok drága professzorunknak és kedves feleségének.

Dr. Dezső István, ny. sebész főorvos

Anyagtorlódás miatt sajnos csak késve kerül sor fenti megemlékezés közzlésére, melynek jókívánságaihoz lapunk szerkesztősége is tisztelettel és szeretettel csatlakozik.

Tengerigöré

DR. PÁZMÁNY ELEMÉR, egykori marosvásárhelyi diák, a legendás Tympanon egyetemi zenekar irigyletű hegedűse, sok diáklány álmának lovagja, meghalt. 44 évet dolgozott kórorvosként a Pest-megyei Pilisen. A rendelőben dolgozva lett rosszul és vesztette életét. Példás hivatástudattal végezte munkáját, szép családi életet élhetett. Felesége, két gyermeke és két unokája gyászolják. És egy hihetetlenül szép temetésen megjelent, ritkán látott nagy és hálás tömeg: a betegei.

Tisztelt gyászoló gyülekezet!

Dr. Pázmány Elemér utolsó receptjeit megírta. Gyöngy betűkkel, nem számítógép segítségével. Kézzel és szívvel.

Amikor röviddel utána rosszul lett és láthatóvá vált a nagy baj számos jele, már tudhattuk, hogy ha a betegség nem képes végleg legyőzni, akkor a gyógyítás hiányába fog belehalni.

Személyében, biztos vagyok benne, hogy az egykor nemesnek tartott, mára sárba rántott hivatás egyik utolsó, a szó valódi értelmében vett régi vágású szolgálja ment el körülünk. A zajos és embertelen világ egészségügyének munkásai közül egy szelíd ember távozott. Egyike azoknak, akik évtizedek hűségével igazolták szakmaszeretetüket. Betegeivel őszinte és valóban elszakíthatatlan szálakból szőtt odaadó és kölcsönös ragaszkodás kapcsolta össze. Ezt tetőzte mindenkor megélt és végtelenül komolyan vett, ugyanakkor természetesnek tartott felelősségérzete. Szerette azokat, akikért dolgozott, és szerette hivatását. Közhelynek tetsző jelzők és mondatok ezek, de azok közül, akik most itt állnak, sokan tudják, mennyire igazak.

Egy elsüllyedt világ, egy elsüllyedt orvosi iskola és egy elsüllyedt híres alma mater, a Marosvásárhelyi magyar tannyelvű Orvostudományi Egyetem képviselője volt ő, s pályája is ezeknek emel emléket.

Pázmány Elemér nem csak igaz orvos, hanem valódi értelmiségi is volt. Élete utolsó napjait a tudomány mellett a kultúra iránti kioltathatatlan lobogó érdeklődés kísérte végig, s egy ebből fakadó, manapság nem általánosítható életforma. És még valami: a nemzeti szeretete. Nehéz szolgálatához, családjának odaadó és csendes hétköznapiasággal megélt szeretete mellett ez volt az a kapaszkodó, mely mindenkor erőt adott neki.

Hiányozni fog betegeinek, barátainak, családjának és rokonainak, és betölthetetlen űrt hagy maga után az emberséggel gyógyítók fogyó táborában.

Emlékező beszédbe nem illő módon ki kell jelentenem, hogy a Mindenható jó volt Hozzá. Azt, ami a következő években várt volna rá és szeretett betegeire, nem kell végigszenvednie. Félévszázados orvosi munka után nem kell végrehajtó robottá, a betegeknek tiltásokat közvetítő biztosítói hivatalnokká, a profitra vágó tőke ócska eszközévé válnia. Az utolsó pillanatban tette be maga mögött az ajtót.

Tudjuk, hogy egy ajtó becsukódásával egy másik kitárul. Bizonyos vagyok benne, hogy Ő – mindannak alapján, amit hivatásáért és szereteteiért tett – azon az ajtón túl már nagy fényességben jár. Övéit, betegeit, itt maradt árva nemzettársait onnan is szelíd tekintettel követi.

Kedves kolléga, drága rokon, Elemér! Figyelj tovább is reánk!

Sz. I. T.

Virágos rét I.

Dr. Szász István Tas

DIÓSADI NOSZTALGIA

Sinkó Zoltán barátomra emlékezve

*Februári vékony szelek,
Szilágysági fergetegek,
Fújdogáltak kavarogetak,
Farkasokkal versenyt futtak.*

*Búcsúztattam a barátom,
Ott valahol Diósadon,
Sűrű hóban integetett,
Otthagytam mást nem tehetett.*

*Ő visszament a városba,
Én maradtam a sárosba,
Aztán meg én vettem köpenyt,
Búcsúztatott: ne légy jöttment.*

*Átaljöttem egy határon,
Többet nem ültem batáron,
Alattam motor berregett,
Már nem féltem a felleget.*

*Negyvenhat év távolából,
Durva szelek világából,
Emlékeznék, készülődnek,
De azért még el nem mennék.*

*Mi vett körül akkor engem,
Milyen szél fútt az ingem,
S milyen az mi most diderget,
Már itt is magyarként verhet?*

*Hova lett már az a világ,
Hol jár már az a jó barát,
Hol kínozták, hol kínoztak,
Csalódást itt kik okoztak?*

*Elmehetnék e világból,
Csak valami benn még lángol,
Nem fútt el se szél se hó,
Sem hazát áruló tahó.*

Leányfalu. 2008. február 1.

Egy Fekete-Körös völgyi faluról

Tamási Áron írta, hogy „Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne”. Az én életem úgy alakult, hogy három helyet is otthonomnak mondhatok. Az egyik a pócsmegyeri ház, amit mi építettünk, meg a falu az itt élő emberekkel. A másik Nagyvárad, ahol ugyan nincs már házuk, de miután 50 évet ott éltem, úgy érzem, hogy az egész városban otthon vagyok, és ezt az érzést mindig megerősíti, hogy az a lakás, ahova csaknem ötven évvel ezelőtt udvarolni jártam, ma is megvan, és a sógornőm ott mindig hazatérőként fogad bennünket. A harmadik pedig az a falu, amelyről itt néhány sort szeretnék írni. A neve Gyanta. Nagyváradtól 40 kilométerre a Fekete-Körös mentén található, Bihar megyének Romániához csatolt felében. Itt éppen 30 évvel ezelőtt vettünk egy völgyből épült, körülbelül 100 éves kis parasztházat. Nagyon elhanyagolt volt, a kis öregasszony, aki lakta, régen meghalt. Egyik fala beomlott, az udvaron csalánerdő tenyészett. Azon a nyáron egy helybeli kőművessel, annak segédjeként hoztuk lakható állapotba a házat. A kőműves jóindulattal élvezte, ahogy a „Doktor” dolgozik a keze alá. A felesége meg a szomszédok is segítettek. Egyszer a felesége megállt az udvar közepén és kifakadt: Hát doktor úr, még ez a kút ér itt a legtöbbet ebből a házból! Azután ez a ház nagyon sok örömmel ajándékozott meg bennünket. Bebútoroztuk olcsón vett falubeli régi bútorokkal, kiöregedett otthoni hencserrel, nagyanyám konyhaszekrényével, gyerekkori fiókos tanulástartalommal. Egy falusi asztalos jó ismerősöm Fenesről két emeletes ágygal ajándékozott meg. Így aztán a két kis szobában nyolc fekvőhely állt a magunk és a vendégek rendelkezésére. Jöttek is, hála Istennek. Jöttek a barátaink, rokonaink, osztálytársaink, gyermekeink, azok barátai, osztálytársai, és nem utolsósorban szüleink. Volt itt osztálytalálkozó sátrakkal az udvaron, volt az 50 évesek, 60 évesek, 65 évesek találkozója. 1986-ban a fiam barátai közül 18-an vettek részt az újabb tatározási munkálatokban a feleségem fennhatósága alatt. Az egyik hórihorgas gyerek mindig a vállán vitte az akkor három éves első unokánkat, mint Szent Kristóf a kis Jézust.

Felejthetetlen emlékek fűznek bennünket ehhez a házhoz és az itteni emberekhez, akik közül elég sokan betegek voltak Váradon, a kórházban vagy a Rendelőintézetben.

Gyantát először 1213-ban említi a Várad Regesztrum. Eredetileg püspöki birtok volt, később kezdtek benne bírní a püspök nemesei, előbb hűbéreileg, majd a XVI. században függetlenül.

A Fekete Körös völgyének 16 településében lakik az itteni magyarság, sokban románokkal vegyesen, néhányban majdnem kizárólagos többségben. Ilyen Köröstákány és Gyanta, ha nem vesszük hozzájuk a község román falvait.

Omer bég 1613-ban panaszkodik Konyai Endre kállai kapitánynak, a Fekete-Körös völgyi falvakat említve, hogy „ezek ennek előtte hódoltak volt, az kik 21 esztendőül fogván sem az hatalmas császár adaját sem peng az üh földes ispáhájoknak adót nem fizetnek”. Ezek között szerepel Nömös-Gyanta. Ekkor tehát Gyanta már nemesi község. A reformációt is a török világ alatt fogadta be, 1631-ben a bátori zsinat Körösi Jánost ordinálja ide református papnak.

A leggyakoribb nevek a Boros, Koteles, Bíró, Laczikó, Szabó, Fenesi, Ábrahám, Varga. Ezek mind 2-300 éves nemzetségek.

„Gyantát rendkívül szapora, dologszerető és élelmes nép lakja. Nagyrésztük már Amerikát is megjárta pénzszerezés végett” - írta Györffy István, híres néprajztudósunk, a Fekete-Körös völgyi magyarság című, 1911-ben írott művében. (A fentebbi adatokat is ebből a könyvből vettem)

Sajnos a XX. század szomorú adatokkal szolgál a falu magyar népességét illetően. 1910: 1702; 1930: 1483; 1941: 1174; 1992: 384!; 2002: 302.

Drága emlékü öreg szomszédasszonyomtól kérdeztem, mikor kezdett ennyire csökkenni a falu népessége. Amikor elvették a földet, doktor úr, volt a válasz. Tehát a kollektivizálás után az emberek, főleg a fiatalok elindultak a közeli vagy távolabbi városokba. 1940-ben a II. Bécsi döntés után, mivel Gyanta Romániában maradt, sokan települtek át Észak-Erdélybe. A legutóbbi években néhányan még a fiatalok közül is visszatelepültek a faluba a városi munkanélküliség miatt. A négyosztályos elemi iskola nem szűnt meg, összevont magyar nyelvű oktatás folyik 8-10 gyerekeknek. De volt, amikor csak öten voltak.

A visszakapott földeket a megmaradt öregek nemigen tudják megművelni, bérbe adják. A kiürült házakat leginkább váradiai veszik meg, eleinte főleg magyarok (köztük mi is), az utóbbi időben románok is egyre többen.

1944. augusztus 23-a után, amikor Románia a szovjetek oldalán a németek és magyarok ellen fordult, a magyar csapatok egyes helyeken bevonultak Dél-Erdélybe, így Gyantára is. Két hétig tartott a falu magyar megszállása, amit a lakosság természetesen örömmel fogadott. Ezután következett a falu történetének legszomorúbb napja. 1944. szeptember 24-én félkatonai román ún. önkéntesek támadtak vérszomjasan a falu ártatlan népére. A református lelkész és felesége elmenekültek, gyermekeiket a falu román körzeti orvosa rejtette el. Emléke legyen áldott. Ezek az ádáz önkéntesek (voluntári) felgyújtották a parókiát, az utcákról meg búvóhelyekről összefogdostak 45 embert, köztük asszonyokat, gyermekeket, egy két éves kislányt az édesanyjával együtt és a temető melletti kukoricás szélén agyonlőtték őket. A Ceausescu diktatúra idején nemigen volt tanácsos ezt emlegetni. A főbűnös jelentéktelen büntetést kapott, de helybeliek azt beszélnek, hogy valamilyen szörnyű betegségben halt meg.

2004. szeptember 25-én emlékművet lepleztek le a templom kertjében a meggyilkoltak emlékére, nevük és életkoruk feltüntetésével. Az emlékművet Tökés László püspök és a helybeli gyantai lelkész leplezte le.

A falu kis közösségének élni akarását és hitéhez való ragaszkodását példázza, hogy nagy anyagi áldozatokkal újra felépítik a református lelkészlakot. A munkálatok szépen haladnak. Gyantai éveink legnagyobb ajándéka az öreg szomszédasszonyunkkal, Boros Rózával történt életre szülő, csodálatos emlékü találkozásom volt. Órála könyvet lehetne írni. Azt a színes, pontos kifejező erejű magyar beszédét, ahogyan ő, a parasztságny nyelven beszélt, sem azelőtt, sem azóta nem hallottam. Lelki ereje, amellyel az élet kegyetlen csapásait elviselte, megdöbbentő volt. Magyarságtudata mélyen átélt, kikezdetlen és példaeértékű. Az egyik augusztus 23-án, a román nemzeti ünnep megkezdésekor tőle, hogy lehet az, hogy egyetlen román zászló sincs kitéve a házakon (abban az időben ez kötelező volt, ha Váradon nem tettük ki, jött az utcafelelős és szigorúan figyelmeztetett). „Hát mér tegyünk ki, doktor úr, azért mer lelődztek bennünket? De meglátna doktor úr, ha egyszer még magyarok lehetnénk, hány nemzeti szín zászló lengne a házakon!” Ha bármelyik nemzeti ünnepünkön elhoztam volna Magyarországra, és látta volna, hogy alig van kitéve egy-egy magyar zászló, szomorú lett volna nagyon.

Múlt év nyarán, amikor legutóbb Gyantán voltunk és ismét, teljesen felújítottuk a házat, az emberek, asszonyok, akikkel találkoztunk, azt kérdezték: Na, doktor úr, hát hazajötték? Azt feleltem: igen, és átéreztem, mennyire otthon vagyok.

Dr. Kiss András

Csángó levelek IV-V.

Olasz csángók

A bolgár csángókról szóló írásomat (Moldvai magyarság, 2007. augusztus) még derűs lélekkel írtam, de az olasz csángókról sirva írok és szakad meg a szívem.

Az eMeRegy volt Kossuth rádió egyik november végi, 16.40 órakor elhangzott riportja szerint olasz anyanyelvi oktatás kezdődött Pusztinán az ottani magyar gyermekek részére, melyet a helyi román hatóságok szerveztek. A román hatóságok azért szerveztek olasz anyanyelvi oktatást, mert a pusztinai gyermekek csángók. A csángó pedig nem magyar a helyi román hatóságok szerint, tehát a pusztinai csángóknak nem jár a magyar anyanyelvi oktatás, hanem jó nekik az olasz. A román szervezők szerint a csángók románok, amit nagyfokú elrománosításuk is bizonyít, de ez ellen sokan tiltakoznak, és ez kétértelművé teszi nemzetiségüket és anyanyelvüket.

Világos ugye, hogy csángó voltuk miatt lehet így packázni a pusztinai magyarokkal. Vajon Erdélyben merne valaki olasz anyanyelvi oktatást szervezni magyar gyermekeknek? Erős a meggyőződés, hogy nem, még a csángónak nevezett vidékeken sem.

Ismételtel felhívom a magyar közélet minden felelősének figyelmét, hogy a moldvai magyarság „csángózását”, mint egyféle cigányozást, mint a moldvai magyar kisebbség jogai megvalósításának legfőbb akadályát, azonnal hagyja abba. A magyar kisebbségnek alkotmányos jogai vannak Romániában!

Román csángók

(A bolgár és az olasz csángók testvérei)

A Gyimes völgyének népi státusát meghatározó ezeréves határt a régi passzustól és a Rákóczi vártól 9 km-re nyugatra toltá a Román Nemzeti Kommunista hatalom, a Buha szádánál levő tatrosi átívelő fahídig, és ezzel Gyimesbükköt Moldvához csatolta 1960. december 24-én. Ezzel kb. 3000 romai katolikus csángó magyar nemzeti-ségű román állampolgár került román adminisztráció alá (az 1930-as népszámlálás szerint 2486). Ami azt jelenti, hogy:

- a község vezetői románok lettek;
- a lakók ügyeiket románul intézhették;
- csak román nyelvű oktatás lett a vezető, fő-és kötelező oktatás, csak külön engedéllyel lehetett magyarul tanítani, és sok magyar gyermek tanult román iskolában, románul. Ezek a románul tanuló gyermekek lettek Gyimesbükk neológ román csángói;

-másodfokú ügyeiket román környezetben, Bákóban intézhették;

-ha nem vigyáztak, egykettőre Mircsének anyakönyvelték a csángók gyermekeit;

-telekkönyvi kivonatért mégis Csíkszeredába kellett menni (Mária Terézia 1745-ös telekkönyvi törvénye szerint);

-minden vonalon folyt a román nép és nyelv pozitív diszkriminációja és a csángóság háttérben maradása.

Valóban igaz, hogy a R.N. Kommunista Párt egyes, magyar nyelvet ismerő tagjai és azok utódai tettek néhány vérszegény, óvatos, félénk, és a román nép nemes nemzeti érzelmeit messzemenően kímélő kísérletet a valamit csinálásra, de ezek hogyan is vezettek volna valamilyen eredményre!?

Mindezeket figyelembe véve szeretném átvenni az ez ügyben tehetetlen RMDSZ helyét és suplex libellus-t intézni a nemes román néphez, és megkérdezem, hogy a nemes román népnek szüksége van-e 3000 csángó fakitermelő állattenyésztőre vagy sem, vagy esetleg visszahív néhány ezeret az Olasz-Spanyol- és más országokba kirohant nemes román állampolgárok közül, és ez esetben visszadhatná a gyimesbükkieket az ottani csángók közösségének, amit köszönettel venne az egész csángóság, mint a román nép nemességének kétségtelen megnyilvánulását és az örök barátság visszaállításának gesztusát a főként (föjlük is) tornyosuló hatalmas és dicső Unióban.

Ezek a csángók méltó tagjai voltak az ottani közösségnek, de hogy a román népnek méltó elemei lesznek-e, az még legalább 300 év kérdése. Mert ennyi idő kellett a derék gyimesbükki csángóság kialakulásához. Ők nem úgy alakultak ki, hogy 9 km-el eltolták a határokat, hanem 300 évig folyt a kihajtás, sarjzás, levelezés, öntözés, napfény, visszanyesés, -Uram bocsá'-trágyázás, és végül, de nem utolsó sorban Isten áldása, hogy teljes csángómagyarok legyenek. És most, ti bákói költők, úgy látjátok, hogy egy egyszerű határeltolással mindegyikük már szükség, és hogy jó, fontos és nélkülözhetetlen románok lettek a gyimesbükkiek? Hiszen nem tudnak jól románul, és hol állnak ők a nemes román kultúrától!

Amit eltoltak a komcsik, nem kéne visszacsinálni, kedves bákói testvéreim, nekünk demokratáknak? Hiszen akik disszimiláltak a csángóságból, ki fognak disszimilálni a nemes román népből is, összetévesztve a Teverét a Tatrossal. Szerintem hagyjuk a Tatros völgyének gondjait az ottani népekre és a jövőre, meg a múltra is, amely békés volt és barátságos.

Ha egyetértetek velem, írjatok a csángó újságba.

Dr. Gál Mihály.

Csángó tehenek

Kedves, csángókat szerető és figyelő testvérek! Egy történetet szeretnék elmesélni nektek.

Csángóföldön először 2006-ban jártam. Az interneten olvastam, hogy Budapestről indul egy autóbusznyi ember a moldvai csángókhoz – akkor még nem tudtam, hogy útitársaim többsége Keresztészülő! – és Kolozsváron csatlakoztam hozzájuk én is. Meg kell jegyezni, hogy nagyon rokon-szenves emberek voltak.

Nagy élmény volt bejárni a csángó falvakat (Lészped, Klézse, Pusztina, Somoska, Külsőrekecsin stb), mindenik faluban valami szépet és újat, valami mást tapasztaltam. A csángó-

földi utamról élménybeszámolót írtam, de most csak egyetlen dologról szeretnék írni.

Lészpeden, miután Anna néni házában udvarán ebédeltünk, meghallgattuk a gyönyörűen éneklő gyermekeket, megnéztük remek táncaikat. Aztán beszélgettünk velük. Én egy kisfiút szólítottam meg, s vele beszélgetve megtudtam, hogy 3 hűga van. Aztán a 2 nagyobbikkal is megismerkedtem. Kérdésemre, hogy van-e tehenük, elmondta, volt, de megdöglött. Újat venni nincs pénzük.

Rögtön megszületett bennem az elhatározás: veszek nekik egy tehenet! Még 1980-ban, egy székelyföldi 7 gyermekes

család részére gyűjtöttem pénzt tehenre. Íme, itt van az új alkalom és lehetőég.

Gyűjteni kezdtem a pénzt. Nagyon lassan gyűlt! A sokpénzü emberek nem annyira adakozók, mint a kevésbé pénzüiek! Tisztelet a kivételnek! Aztán eszembe jutott, hogy igénybe veszem eszperantista barátaim segítségét! Eszperantó nyelvű lapot szerkeszték, s a nyári számban írtam az olvasóimnak, s arra kértem őket, küldjenek 2-3 szép képeslapot, virágokat, állatokat, tájképeket ábrázolókat, amit én majd értékesítek, s akkor ők is hozzá tudnak járulni egy tehen megvásárlásához a 4 gyermekes család számára.

Az eredmény minden reményt felülmutat! Közel 800 cso-

daszép képeslap érkezett, de sokan küldtek pénzt is, kisebb-nagyobb összegeket. Aztán két nagylelkű adakozó mindenkin túltett! A dán Peter Weide 650, a német Albrecht Kronenberger 750 eurót küldött Rotterdamba, az Eszperantó Szövetséghez, ahonnan egy holland eszperantista barátnőm elhozta a pénzt. 2007. november 16-án elutaztam Lészpedre, és 17-én megvettük a tehenet, kicsi borjával együtt. Álmom valóra vált! A négy gyermek és szüleik kimondhatatlanul boldogok voltak és hálásak mindenkinek, akiknek köszönhetően, most már mindennap ihatnak tejet!

Márton Attila, leszpedi tanító bácsi most 85 gyermeket tanít magyarul. Neki adtam oda a második tehenre való pénzt, amit

Vecsési Orbán Balázs Erdélyi Kör

Kárpát-medencei magyar gondolatok

Megalakulásának tizedik évfordulóját 2006 nyarán ünnepelte a Vecsési Orbán Balázs Erdélyi Kör. Nekivágva a 11. évnek már nyugodtan elmondható, hogy kialakult – mondhatni: hagyományos – szellemi és morális váza van a tevékenységünknek. Ennek alapja a nemzeti együvé tartozás gondolatának erősítése, kulturális értékeink és hagyományaink ápolása.

Nyolcadik éve már, hogy február második hetvégén erdélyi bállal kezdjük meg az évadot. A bál jellegzetessége, hogy műsoros és batyus. A műsoros fellépőket tekintve változatos a névsor, hiszen helyi énekkartól operaházi művészig terjed a lista. A batyus jelleg érdekes színfolt, hiszen másutt az a „trendi”, hogy egy vacsora, aztán letudva a vendéglátás. Az erdélyi bálon asztalbontásig étellel, itallal megrakott asztalok mellett folyik a szórakozás. Családi vendéglátás érzését kelti a bálozóknak, amint egymást invitálják az asztalukhoz, és finom háziétel-itallal kínálják egymást. Örömmel állapítható meg, hogy az utóbbi években megtelt a Halmi-telepi iskola tornaterme, és közel kétszáz vendég mulat reggel hatig a kitűnő Sicullus zenekar közreműködésével.

Nagyjából ennyi az évre kiosztott szórakozás, mert az év további programjai már inkább az alkotó tevékenységet, a munkát helyezik előtérbe.

Ötödik éve zajlik április utolsó hetében a tavaszi fesztivál, a magyar kultúra jegyében. Városunkban több színes program van az év során, mely sokak érdeklődését váltja ki, de olyan, ahol a magyar kultúráé a főszerep egy héten át, azt egyedül a tavaszi fesztivál vállalja fel. A helyi és térségi művészeti csoportok mellett mind nagyobb számban jönnek határon túlról is, és egy sereg rangos művész, tudós, közéleti szereplő volt a vendégünk az öt év alatt.

A tavalyi fesztivált a kárpátaljai származású Bubelényi László Munkácsy-díjas festőművész kiállítása nyitotta meg. Vendégünk volt Eperjes Károly, Kossuth-díjas színművész és Berecz András alternatív Kossuth-díjas népművész is.

Az egyhetes program szabadtéri zárónapján volt fűzőverseny, borkóstoló, honfoglalás-kori kézműves és harci játék bemutató.

A kulturális programban ezúttal is közel 250 vecsési óvodás és iskolás gyermek mutatta be képességét, mellettük a Labdarózsa Népdalkör a

Tücsök Citera együttesével, a Művelődési Ház Népdalköre és a Vecsési Hagyományörző Zeneegyesület Fűvőszenekeara adott műsort.

Április végén tartottuk a Tánc Világnapját. Ennek és a másik nevének is megfelelt a Kárpát-medencei néptánc fesztivál. A Vajdaságból érkező Népkör - Topogó együttese, a Felvidékről érkező Zseliz - Kincso Táncegyüttese, az Erdélyből érkező - Ördögborda - Elevenek két csoportja mellett a derecskei Szivárvány táncegyüttes tagjai óriási sikert arattak táncaikkal.

Az esti programban Jamaicai trombitás - címmel a 60-as évek slágereit idézték fel egy tévésorozatot sztárjai, majd folytatódott a Tánc Világnapja, csak más műfajban. A vecsési New Dance World - Új tánc Világa - Alexa Krisztián vezetésével magyar zenére koreografálta műsorát! A közel kétszáz, különböző korú táncos fantasztikus sikert aratott!

Az estét Szikora Róbert és az R-GO Gidák koncertje, tűzijáték, tombola és utcabál zárta.

Az erdélyi kör évek óta szervez kirándulásokat az elszakított területekre. Elsőként a csikomyói búcsú volt a főcél, mely során hol délről, hol északról körbelátogattuk Erdélyt. Ma már várják az utat nemcsak Vecsésen, hanem a környező településeken is. Két éve voltunk először Kárpátalján és két nagyobb csoport mellett két kisebb is meglátogatta a talán legmostohább sorsú nemzettestvéreinket. Mindannyiszor az ezeréves magyar történelemmel, a kint élő magyarok szeretetteljes vendéglátásával szembesültünk egy páratlan tudású idegenvezető, Horkay Sámuel főiskolai tanár fáradhatatlan közreműködésével.

Ősszel Koltóra, a máramarosi bércekhez szerveztünk kirándulást. Ezzel olyan helyre is eljutottunk, amely kiesik az erdélyi kirándulások főirányából. Természetesen itt is megtapasztalhattuk a varázslatos táj, a gazdag vendéglátás és a magyar történelemmel való találkozás hármasságának varázsát,

nyára a példa népszerűsítésének szándékával adta azt közre. Ugyanakkor egy távolról sem elhanyagolandó tényre hívom fel szíves figyelmét. Mint azt Dr. Gál Mihály lapunkban sorozatban közölt írásaiban kimutatta (Átalvető, 2007. szeptember, december), a csángó elnevezés kizárólagosan a Gyimes völgyi magyar népcsoportra alkalmazható, minden további, tehát az itt említett községek lakója is moldvai magyar, és nem csángó. A csángó elnevezés elrománosításuk legfontosabb eszköze, mivel a csángókat hivatalosan nem tekintik magyarnak, ezért, mint írtuk, tovább „csángózni” nemcsak kétértelműség, hanem egyenesen káros. Kötelességünknek érezzük erre felhívni a figyelmet lapunkban is! Nemes cselekedetért pedig Isten áldja Önt!

mely azután újra meg újra erdélyi útra csábít bennünket.

A jótékonsági akciók mindig jellemezték a kört. Így volt ez az elmúlt évben is. Ezúttal egy rövid gyűjtés keretében Hargitafürdőn segítettünk a mai igényeknek megfelelő könyvtárat létrehozni.

Közzadokozásból készítettük el 2005-ben a Megmaradás Emlékművet, melyet a képviselő-testület nem engedett köztéren elhelyezni. A római katolikus egyház nyújtott segítőkezet és az Andrassy-telepi plébániakertben állítottuk fel. Természetesen június 4-e évente kiemelkedő esemény a Kör életében, amikor szervezésünkben emlékező nagygyűlést tartunk és felidézünk a nemzeti tragédiát gyászos körülményeivel együtt.

Az együvé tartozás érzésének kialakításában – mindezeket túl – fontos, új elem jelentkezett márciusban, amikor a nemzeti ünnep előestéjén a nagyváradi Kiss Stúdió Színház bemutatásában láthattuk, a „Forradalmaink” című színpadi játékot. A nagyváradi magyar – sőt erdélyi – színjátszás két reprezentánsa, a kiváló művészházaspár: Kiss Török Ildikó és Varga Vilmos nyújtott felejthetetlen alakítást. A célunk az, hogy határon túlról más művészeti csoportot is vendégül lássunk. Megállapodtunk a Magyarokizsai Udvari Színházzal, az idei áprilisi tavaszi fesztiválon ők lesznek a vendégeink.

Ebben az évben ugyanezeket a programokat ígérhetjük az érdeklődőknek egy újdonsággal megtévezve: Csángóföldre is szervezünk kirándulást. Szeretnénk megismerni a gyimesi és a moldvai csángó-magyarok életkörülményeit. Természetesen ennek is lesz karitatív része – támogatást viszunk a moldvai magyar oktatás megsegítésére könyvben és anyagiakban egyaránt!

✍ Szalontai János

Áprilisban ismét fesztivál a magyar kultúra jegyében!

Az Orbán Balázs Erdélyi Kör 2008. április 18-27-e között rendezi meg a Hatodik Vecsési Tavaszi Fesztivált.

Íme a rövid program előzetes:

Április 18. péntek 18 óra: Kiállítás Szomszédolás - a kistérség művészeinek tárlata - Közreműködik a Vecsési Zeneiskola zenekara és a Concerto Harmónia Kórus

Április 19. szombat 13 órától Kézműves találkozó és magyar táncbál - Kézműves foglalkozások - Családi programok - ELTE Néptánc együttes műsora élő zenével Magyar Táncház élő zenével

Április 21. 18 óra - Irodalmi est I. rész: Zenés, színpadi játék Petőfi Sándor műveiből - A vecsési Kissspista Színház előadásában

II. rész: Csillag született - Utasi Árpád mesemondó és Bíró Gergely népdalénekes, valamint Laczó András, az Operaház magánénekes műsora

Április 25. péntek 18 óra - Film - Emlékezés Wass Albertre: Adjakot vissza a hegyeimre - Filmvetítés és találkozás Koltay Gábor filmrendezővel

Április 26. szombat 19 óra: Színház - A Magyarokizsai Udvari Kamaraszínház előadása - Wass Albert: A világ és a vége - Dráma két felvonásban

Április 27. vasárnap - Egész nap az Épresben - Kárpát-medencei Ízek Főzőversenye leves és főétel kategóriában - (Baráti társaságok jelentkezését várjuk: 20 - 970 4484) - Borkóstoló - vecsési gazdák - Egészségügyi sátor - a Szakrendelő közreműködésével egészségügyi szűrővizsgálatok - Kézműves vásár és hungaricum sátrak - A Történelmi Bajvívó Egyesület bemutatója - Valamennyi vecsési iskola és óvoda gyermekeinek bemutatója - Vecsésiek bemutatója: a VHZ, a Labdarózsa Népdalkör, a Báy-keverők, a JAM Népdalkör, a New Dance World előadása - Kárpát-medencei Néptánc Fesztivál - erdélyi, felvidéki, délvidéki és hazai táncegyüttesekkel - Csillag született: a For4 Dance műsora - Sztárvendégünk: Demjén Ferenc - koncert 21 órától - Tűzijáték, tombola, utcabál és még sok egyéb - Az önkormányzat és a támogatók jóvoltából a rendezvények ingyenesek! - Várjuk az Átalvető kedves olvasóinak is az érdeklődését, részvételét vagy javaslatait. - Érdeklődni Szalontai János főszervezőnél (20 - 466 59 50) lehet.

egy 3 gyermekes családnak szántam, s amit rövidesen megvásárolnak.

A 800 képeslapot most kezdem árulgatni barátaimnak, ismerőseimnek. Remélem, hogy tavasszal egy harmadik többgyermekes csángó család fog örövendezni egy ajándék tehénnek!

Tanulság: sok kicsi sokra megy. Szeressétek, segítsétek Ti is, ahogy lehet(!) a csángó gyermekeket!

✍ Sigmund Júlia, Kolozsvár
A szerkesztő üzenete
Sigmund Juliának
(ha e lapszám netán kezébe kerül)

Levelére a neten bukkantam rá, és bizonyos vagyok benne, hogy nem fog megharagudni annak kértelen közlése miatt, hiszen Ön is bizo-

Levél a szerkesztőséghez

Románia EU-s csatlakozása a hivatalos hurraóptimisták szerint minden gondunkat megoldja vagy már meg is oldotta, igazolva lennének tehát mindazok, akik feltétel nélkül támogatták ezt a csatlakozást. Az alábbi sorok a szerkesztő kérésére íródva, a mélyből kiáltó szóként tárják elénk a póre valóságot az immár magyar szörvány-nak számító Désről.

Kedves Főszerkesztő Úr!

...Lapjuk lelki feltöltődést, bátorítást jelent számunkra, annál inkább, mert itt ritkán gondolnak ránk azok, akiknek ez kötelessége lenne, akiktől ezt jogosan elvárnánk.

Nekünk, a szörványban, szemben a tömbmagyarsággal, naponta kell szembenéznünk a „testvéri” nyomással, a kiskirályok önkényével. A hamis áldemokrácia leple alatt bennünket ma is második-vagy harmadrangú állampolgárnak tekintenek, a sokat hangoztatott jogállamiságról pedig csak undorral vélekedhetünk. Néhány példa erre:

1. A dési gimnáziumban a magyar iskolák románba való beolvasztása - 1959 - óta, majd tovább, a Ceausescu-rendszer idején négy magyar osztály (9-12.) volt, és a román igazgató meg aligazgató mellé egy másik magyar aligazgatót is kineveztek. 1990 óta a magyar szekció tovább működik ugyan négy osztállyal, de magyar aligazgatót a mai napig nem neveztek ki, hiába kéri ezt városunk RMDSZ-vezetése, meg a magyar szülők.

2. A magyar tanári kar szükségét és lehetőségét látja még egy magyar osztály létrehozásának. E javaslatunkat mind a gimnázium igazgatósága, mind a megyei tanfelügyelőség elutasította.

3. 2007. november 13-16. között a gimnázium működésének 110. évfordulóját ünnepelték. Erre sem az RMDSZ, sem a történelmi magyar egyházak képviselői nem kaptak meghívót. Hiányoztak erről a gimnázium magyar tanárai és diákjai is. Az ünnepi programfüzet csak a román tanárok által vezetett szakcsoportok előadóit és a dolgozatok címét ismerteti, mintha e tanintézetben magyar tanárok és diákok nem is léteznének! Sajnos minderről sem a magyar sajtó, sem a magyar rádió nem tudósított.

(A szerkesztő, mint az iskola egykori diákja, szükségét érzi hozzáfűzni ehhez – Huber Andrásnak lapunkban már bemutatott Város az időben c. dési monográfiája nyomán – a következőket: a főgimnáziumot követelő helyi közvélemény kérésére Wlassics vallás-és közoktatásügyi miniszter 1897. augusztus 6-án hagyta jóvá a gimnázium létesítését, fölépítését Baumgarten Sándor budapesti építész tervei alapján a Bartók József és T.s.a cég végezte, első igazgatója dr. Boross Gábor volt. Az új épületet 1900. október 31-én vette birtokába a diáksereg. A bejárat felett a magasban turulmadár állott egy nagy földgömbön. Az utóbbi ma is megvan!).

4. A római katolikus és református egyházainktól elkobzott ingatlanjainkból - a restitúciós törvény ellenére - nagyon keveset adtak vissza. A város vezetősége igyekszik az érintett lakások, üzlethelyiségek, házak minél nagyobb részét eladni, a földeket, erdőket szétosztani...

5. A Kakashegyen, ahol 1848-ban harcok folytak (a hegyoldalon lévő egyik kertet Vérturknek nevezte el a magyarság), a hegyen elesett hősök tiszteletére a város akkori magyarsága 1889. július 2-án közadakozásból emlékművet emeltetett, egy ágyúcsövön pihenő

oroszlán alakját. 1990 óta Dés magyarsága itt minden Március 15-én ünnepélyesen elhelyezi a megemlékezés virágait. Az emlékmű felújításra szorul, ezért 2004. január havában a dési RMDSZ, az EMKE, valamint a magyar történelmi egyházak vezetői felhívással fordultak Dés magyarságához, hogy ezt mindenki lehetőségei szerint adakozással segítse, miként elődeink is tették. Mind külső, mind belső gáncsoskodás miatt sajnos eddig nem történt semmi, pedig a szobor állapota évről évre romlik. Bezzeg Dés főterén ott áll a „Nagy Egyesülés” három erdélyi „szentségének” hármasszoborcsoportja!

6. Dés város új címerének jelképei csak a többségi lakosságra utalnak, mintha Désen soha nem lettek volna és ma sem élnek magyarok!

E néhány példából is világosan kitűnik városunk, megyénk vezetőinek nacionál-sovinisza hozzáállása, a magyarság szándékos kisemmizése, kirekesztése. Akkor mit is várhatunk a tömegtől? Így aztán, miként egész Erdélyből, Désről is egy jobb jövő reményében kivándorolnak a magyar fiatalok meg a családok, ki hova tud. Akik itt maradnak, vállalva a nélkülözést, megaláztatást és kirekesztést, ellenállnak a beolvasztásnak, több figyelemre, segítségre, testvéri megbecsülésre érdemesek!

A munkát keresők számára viszonyítva Désen nagyon kevés a bel- vagy külföldi befektető, csak az építkezéseknél van némi munkalehetőség. Pedig Dés földrajzi fekvése, természeti adottságai igen változatosak, a fejlesztésre kedvezőek. A város vasúti és országúti csomópont, röptérnek is megfelelő területe van, itt van a désaknai sóbánya, ahol légúti betegségeket kezelő szanatóriumot, fürdő- és gyógyturizmust lehetne létrehozni. Dés környéke nagyon gazdag gyógynövényekben. Ezeknek, hasonlóképpen az itt kiváló minőségű természetes és erdei gyümölcsöknek, zöldségféléknek a feldolgozása, forgalmazása és begyűjtése is sok embernek biztosítana munkahelyet.

Nem felejtethetjük el, hogy I. Maniu tanácsát: „Ígérd meg és ne tedd meg” -1918 óta máig hüen alkalmazzák. Románia egész történelme folyamán csak addig tartott ki szövetségei mellett, amíg érdekei ezt kívánták. Ezt tette a múltban, és ezt teszi ma is, így hamisan lett NATO, majd EU-tag is. Mi úgy véljük, az EU-biztosok Romániával szembeni figyelmes, részrehajlás nélküli, de radikális magatartásától függ majd, hogy Romániának a problémák megoldásában, a követelmények teljesítésében ismét sikerül-e majd a régi szokás szerint, a Maniu-féle elvnek megfelelően csak annyit és azt teljesítenie, ami nacionál-sovinisza érdekeinek megfelel, vagy sikerül-e rákényszeríteni őt a felmerülő kérdések megoldására – gondolunk itt mindenképp a kisebbségi törvény betartására, az autonómia kérdéseire.

Annál inkább fontos lenne minderre odafigyelnie az EU-nak, mert hiszen a mi valóban független EU-képviselőnk (Tőkés László - a szerk.) jóformán meg sem érkezett még Brüsszelbe, máris „testvéri” gáncsok érik, félve attól, hogy leleplezi a román hamis demokrácia valódi arcát, meg ami az „arcatlanság” mögött van!

Kérdéseire igyekeztem tájékoztatást nyújtani mindennapi gondjainkról, félelmeinkről, és kívánok a szerkesztőségnek, valamint a lap olvasóinak sok sikert, boldog, békességes újsztendőt.

2007. december 30-án
Jánosy Sándor ny. tanár, Dés.

Erdélyi fatemplom

Derzsi Ferenc

Gyökerek

A kányádi Derzsiek családfája

Derzsi Ferenc 80 éves, szovátai nyugalmazott tanár. Nagy szeretettel küldte könyvét nekünk, szerkesztőknek és olvasóknak, hogy a magunk módján mi is népszerűsítsük „a Székelyföld történetének e parányi részecskéjét”, amivel magot hintett el, ami „ha szárbá szökken, bő termést hozhat nemzetünk megmaradása érdekében” (idézetek leveléből.) Köszönettel vettük küldeményét, miként e sorait is: „Az Átalveto számunkra nélkülözhetetlen szellemi táplálék, mindennapi kenyerünk, életető erőt adó ebben a nehéz, globalizálódó-széteső világban, a kisebbségi sorban élőknek...” Az alábbiakban a szerző előszónak minősíthető írását közöljük, majd részleteket a könyv bevezető oldalairól.

...egyes növények léggyökereken keresztül (is) táplálkoznak, ezek azonban kivételek. Az igazi gyökerek a föld felszíne alatti örök sötétségben bokrosodnak s dolgoznak, onnan szívják fel azt, amiből a föld felett a törzs lesz, meg az ágak, a lomb, a virág, majd a gyümölcs.

A gyökerek rendeltetésüknél fogva többnyire láthatatlanok. Legfennebb kiásásukkor, halálukban válnak láthatóvá. Ezért van az, hogy a gyökér („gyökerek-családfa”) a leírtakban nem képi, hanem gyakorlati metafora. A szó legközelebbi származékai is például a gyökeresség és a gyökértelenség elszakadt szóképként jelentkeznek tudatunkban.

A „Gyökerek-családfa” cím mintha egy lehetetlenség ostromát ígérné: a láthatatlan szemléltetését.

A családfatáblázatokkal a gyökerek egy részét képi újratemetésének vagyunk a részesei, s ezáltal mintegy ráirányítja a csöndes gyökérlét felszínre törő esetenkénti drámájára a befogadói érzékenységet.

Meredek hegyoldalakon, sziklákon, szakadékok szélein láthatni olyan gyökereket, amelyekről részben, vagy már nagyrészt, vagy teljesen eltűnt lételemük, a talaj. Ne felejtjük: a fa a szél és vihar kihívására gyökereivel válaszol.

A „Gyökerek-családfa” megalkotásával a megkapaszkodás röghöz kötött örökségét, a „csakazértis” makacs gesztusát szemléljük. Ilyenkor összeszorult szívvel előre látjuk annak kilátástalanságát, a lassú pusztulásra ítélt fa sorsának előbb-utóbb elkerülhetetlen beteljesedését...

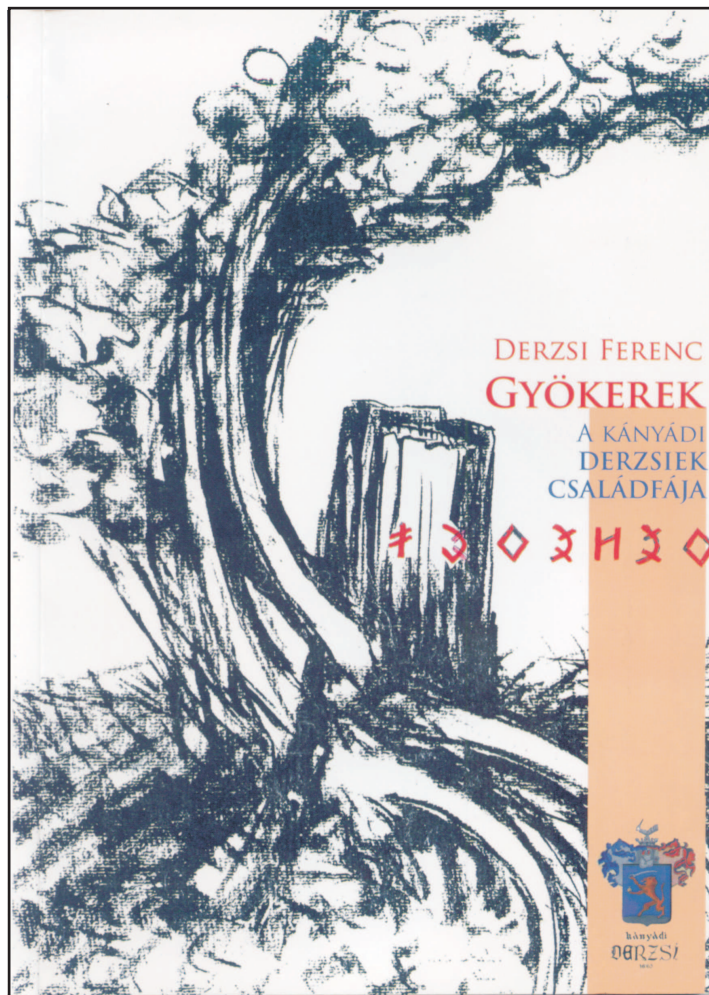
Egy talaját vesztő gyökércsomó („családfa”) úgy látszik, mintha egy sokujjas emberkéz volna, amely göröcsösen markolja a fogyatkozó földet. Mint tárgyi valóság: különös és gyönyörű. Mint jelkép: megrendítő.

A „Gyökerek-családfa” a kányádi DERZSI-ek életeredetéről és művéről szól, közelebről arról a talajról, amelyben az élet és a mű gyökerezik, különös tekintettel a létre, a megmaradásra és a kultúrára, s mint ismeretes, sorsfordító indítékokat merített és tár mindnyájuk elé.

A „Gyökerek-családfa” megírásának célja az volt: rögzíteni a múltat, megmenteni, amit még meg lehet az ősökkel kapcsolatban, amíg mindent el nem mos a múlt emlékeiből a felgyorsuló új élet árja...

...Törekvésem az volt, hogy a kallódásnak és a biztos feledésnek indult közkinccset örökségül adjam át gyermekeimnek, unokáimnak, összes rokonomnak, mind a vér-, mind a csak név szerintieknek az én DERZSI családfámról, melynek tagjai Erdély Udvarhelyszék megyéjének Kányád nevű kicsiny székely falucskájából származnak, ahová őseim DERZS-ről (ma Székelyderzs) kerültek. ...

...Ne feledjük soha: Bármilyen világrend, rendszer, uralom volt, van és lesz, akkor is székely-magyarok voltunk, vagyunk és kell lennünk minden körülmények között is. Ne szégyelljük soha, hogy székely-magyarok vagyunk, legyünk büszkéek rá! S ezt tetteinkkel bizonyíthatjuk legjobban nap mint nap. Helyünket, sorsunkat, földi boldogulásunkat és mennyei üdvösségünket egyedül magyar voltunk szabja meg. Hű magyar vagy, avagy árulója magyarságodnak, aszerint áldjon vagy verjen Istenünk, s tegye is úgy, ahogy azt érdemeljük.

...Ezer esztendő alatt Erdély földjén három nép és három kultúra élte, éli életét egymás mellett, illetve egymás között úgy, hogy mindhárom megőrzi - megőrizheti - a maga különváló egyéniségét. Egyik nép és egyik kultúra sem tudta és nem is akarta a másikat a maga képeére átfórmálni. Külső erők néha megpróbálták (és napjainkban is próbálgatják) mindezt nagy áldozattal, de kevés eredménnyel és végső siker nélkül. Ellenben a három együtt élő kultúra tudattalanul is állandó és egészen soha meg nem szűnő törekvése volt, hogy faji természetének megtartásával olyan közösségek sajátja legyen, melyek különvalóságaik ellenére is tipikusan erdélyiek maradnak. Erdély azoké a népeké volt, akik ezt a földet, ezt a sorsot vállalták, és azoké lesz a jövőben is, akik azt ezután is vállalni fogják...

...Hogy mi lesz Erdély népének és kultúrájának útja a következő évezredben, a jövőben, az jórészt csak tőlünk, Erdély népeitől függ. Erdély sorsa akkor volt a legboldogabb, kultúrája akkor virágzott a leggazdagabban és legteljesebben, amikor népei egy akarással vállalták a külön erdélyi sorsot, és építették azt külön erdélyi eszükkel. Mit tehetnénk még hozzá az Úr 2000. esztendejében? Vörösmarty szózatjából mondhatnánk el a legjobban: „Megfogyva bár, de törve nem”...

„... ELŐBB-UTÓBB TÁVOZKOM KELL. NEM TUDOM, MIKOR, ÉS AZT SEM, HOGY HOVÁ... A KAPOTT FELADATOT JÓL - ROSSZUL ELVEGEZTEM. A TÖBBT RÁTOK BÍZOM. A „GYÖKEREK - CSALÁDFA” ÖSSZEÁLLÍTÁSÁVAL HIDAT PRÓBÁLTAM VERNI MÚLT ÉS JELEN KÖZÖTT. ÉLETEM EGYIK FELADATÁNAK TARTOTTAM SZERETETT ROKONAIM ADATAINAK MEGMENTÉSÉT...

„KI A KÖZNEK ÉL, ANNAK ÉLNI ÉRDEMES”

Derzsi Ferenc

Európai Uniós magyarok

2007. november 25-én tartották az első Európa Parlamenti választást Romániában. Az erdélyi és a Kárpát-medencei magyarság számára nagy lehetőség adatott, ugyanis független jelöltként elindult a választáson Tőkés László püspök úr is. Végre egy olyan ember, akinek magyarság iránti elkötelezettségéhez nem fér, nem férhet kétség, hiszen tudjuk, hogy nemzetünk érdekeiért 90-ben személyesen a Ceausescu diktatúrával is, kockáztatva mindent, saját és családja életét is. Azóta ugyanezen az úton halad következetesen, ütközve mindenkivel, aki nem tudja kihozni a helyzetből a maximumot a magyarság számára.

Elindultunk hát mi is Somogy megyéből, hogy támogassuk szavazatunkkal. Igen ám de a budapesti román konzulátuson hamar került, hogy hiába van határtalan időre kiállított román személyi igazolványunk, ezzel nem engednek szavazni. A román nyelven beszélő hivatalnokok, a tömött sorokban álló tömeg jelentős részének udvarias mosollyal mondták el, hogy ez a személyi már nem használható Romániában. Esetleg kérvényezzünk egy egynapos belépési vízumot, melyhez két színes fénykép és további iratok szükségesek, nagyon sajnálták, hogy ezeket vasárnap már igen nehéz beszerezni. Persze a román konzulátusnak nem volt lehetősége időben tájékoztatni minket erről, de mi a helyzet vajon a hivatalos magyar sajtóval?

Hazafele jövet gyermekkori emlékek kavaroztak bennem. Nagyvárad-Velencei foci meccsek a hajótéri parkban, ahol a magyar gyerekek sokkal jobbak kellett legyenek, mint a román gyerekek, majd iskolai élmények, ahol a fele magyar-fele román osztályban nehezen vettük fel a versenyt román nyelvórán román anyanyelvű barátainkkal. Édesanyám szavai egy életre elkísértek: „fiam jól je-

gyezd meg, hogy neked háromszor olyan jónak kell lenni, ha fel akarod venni a versenyt”. És mi nem adtuk fel, volt olyan hét, hogy 27 kémia óránk volt, de a 18-ból 16-an bejutottunk az egyetemre. Akkoriban Romániában 10 % magyar élt, de 18% volt a magyar egyetemi hallgatók aránya. Hálával gondolok önzetlen tanárainkra, akik mindent megtettek értünk, erőt, energiát nem kímélve. A kettős mérce ellenére '78-ban országos törvívó bajnok lettem, de a válogatottban csak úgy maradhattam volna meg, ha a Csaba László keresztnevet megváltoztatom, ezért édesapámmal összepakoltunk és hazautaztunk Váradra Bukarestből. A marosvásárhelyi orvosi egyetemen számos hasonló élmény várt, de ezt kárpótolta néhány kiváló tanárunk. Resicabányára kerültem, ahol nem volt magyar iskola, ezért 89-ben áttelepültem Magyarországra, és lassan-lassan azt hittem, feldolgozom magamban ezeket a dolgokat. Pár évre rá haza készültünk a húsvéti ünnepekre szüleinkhez Váradra. Hat órai várakozás után a román határról visszaküldtek, úgy éjjel körül, mert a gépkocsi nem az én nevemen volt. Síró kisfiamat alig tudtuk megnyugtatni, ők csak azt ismételték, hogy a mamához akarnak menni...

Azóta sokat változtunk, hitünkben megerősödünk, az esti misére ma is hazaértünk, lehiggadtunk, és holnap nyugodtan megyünk dolgozni.

Kézdivásárhelyi és a többi erdélyi barátom előtt kicsit szégyellem, hogy eddig még nem intéztem el a romániai iratokat, kérem, nézzék ezt el nekem. Azt azonban tudom, hogy a következő, 2009-es választáson kifogástalan romániai okmányaim lesznek, nem csak nekem, hanem erdélyi körös barátaim közül másoknak is.

*Dr. Orbán Csaba
a Nagyvárad Erdélyi Kör elnöke*

Szórólap került az Átalvető szerkesztőinek kezébe, amit az Unitáriusok 2007-es, szejkefürdői találkozójának egyik résztvevője juttatott el hozzánk. Úgy határoztunk, mi is hozzájárulunk ennek a nemes vállalkozásnak az ismertetéséhez, talán olvasóink között is akad olyan valaki, aki a magyarság közös ügyének tekinti majd a felhívás célját, és tehetsége szerint hozzájárul annak sikeres kivitelezéséhez.

*Amaryllis Társaság – 400294 Kolozsvár, Buzau utca 15/12 szám * Tel/fax: 00-40-264-585.664, * mobil: 0740 761.421, * e-mail: k.amaryllis@gmail.com*

„Brassai Sámuel csellójának felújítása”

címet viseli a – Mátyás király szellemi öröksége jegyében 1992 óta működő, a blockflöte/flauto dolce reneszánsz korabeli hangszert Kolozsvár zenei életébe bevezető, a historikus társastancok/reneszánsz és barokk mozgásörökséget a londoni Guildhall School of Music and Drama intézetből dr. Kovács Gábor (Szeged) közvetítésével Erdély kulturális életébe importáló – Amaryllis Társaság legújabb kezdeményezése.

Ötletgazda: László Bakk Anikó (2006.március) Dr. Szabó Árpád unitárius püspök a tulajdonosi képviselő minőségében 2006 júniusában látta el kézzel a kezdetét. Az Amaryllis vezetősége 2006 augusztus 31-én hagyta jóvá.

Projektvezető: Molnár B. Lehel levéltáros, az unitárius egyház részéről László Bakk Anikó, az Amaryllis Társaság részéről.

A kezdeményezés a Historia Viva – Élő Történelem projektesomag része.

Bemutatása: XV. Mátyás Napok – 2007. Február 22, Kolozsvár, az Unitárius Püspökség „Dávid Ferenc” imatermében rendezett hangverseny keretében, ds. Benkő Judit, Márkos Albert és a Concordia vonós-

négyes, Kostyák Alpár részvételével, házigazda a kolozsvári Unitárius Nőszövetség.

Márkus-Barbarossa János nemzetközi rangú hangszer-restaurátor szakvéleményezése 2007 február 22-én hangzott el, a bemutató hangverseny alkalmával.

Részlet-idézetek:

„Feljegyzésekből annyit tudunk, hogy Brassai Sámuelnek sok minden más mellett kiváló zenei képességei is voltak, viszont ezen hangszer szakmai felmérése ennél többről árulkodik... Azon ritka esettel állunk szemben, amikor eredeti címkéjéből pontosan tudjuk, hogy ezen hangszert Christian Neubauer, magyarosított nevén Neubauer Kerestély készítette Budán, 1835-ben... ezt a becsületére váló és minden szempontból tökéletes hangszert (nincs tudomásunk több mint hat-hét csellóról, ami 1800 és 1850 között minden kétséget kizáróan magyar vidéken készült volna...) A Neubauer testvérek, azaz azt sem tudjuk, hogy testvérek, vagy apa és fiú, bizonyíthatóan 1800 körül érkeztek Füssenből, a kor egyik jeles hangszerkészítő központjából Budára...”

„...egy mai viszonylatban is teljes értékű és hivatásos zenész számára készült hang-

szerről beszélünk, minden jel és minden nyom – értem ezalatt a kopási nyomokat – kizárólag profi használatra volt, és nem több, hanem egyetlen muzsikás használatára.

... A magyar hangszerkészítés történetének ritkán tapasztalható, korai mesterpéldánya ez a cselló. Semmiképp nem beszélhetünk egy átlagos zeneszerszámról. Különösen értékelendő zeneeszközzel van szó, amelyhez viszonyíthatót ebből a korból magyar hangszergyűjteményeink nem tudhatnak magukénak... egy alapos korszerűsítő restaurálás után – nyugodt lelkiismerettel kijelenthetem – ezzel a hangszerral a világ rangos zenepódiumain egyetlen szólista sem vallana szégyent.”

Kolozsvár

Amaryllis Társaság

c.f. 1492075

nr. înreg. com. an 8848/2002

BCR/ agentia Unirii/Cluj Napoca, str. 21
Decembrie 1989 nr. 16

Cod iban RO

54RNCB0113001003750001/Ron

RO 27RNCB 0113001003750002/Eur

Password/jelszó : BRASSAI

Átalvető

Magyar zászló a román pártbizottság épületén

Huszonöt éve történt. A szekuritáté hónapokig kereste Marosvásárhelyen a tettest

Akik a román rendszerváltás után születettek, szocializálódtak, nehezen tudják beleélni magukat abba a világba, amikor „a falaknak is füle volt”. Amikor egy-egy politikai vicc terjesztéséért egyesek börtönbe kerültek. Marosvásárhelyen 1989 előtt csak sutogva beszéltek az emberek a „magyar zászlóról”.

Leváltották!

Szabó László marosvásárhelyi honfitársunk annakidején a közüzemek – a Közmű és Lakásgazdálkodási Vállalat – igazgatója volt. Ő mindenre jól emlékszik: „1982. december 12-én történt... Bementem a munkahelyemre, a közüzemekhez, a Kós Károly tervezte épületbe. A megyei néptanács értünk felelős alelnöke idegesen telefonált, hogy mi van nálatok? Valami történt az éjszaka, s nem szólsz nekem? De én nem tudtam semmi különlegesről. Mondta: gyorsan menjek, mert a megyei pártbizottság ideges. Az első titkár hivat” – meséli Szabó László. Annakidején *Veres Nicolae* volt az első titkár. Aki azzal fogadta: tönkretették az életüket. Szabó úr arra gyanakodott, hogy csőrepedés volt, netán lakónegyedi csetepaté. Akkor már a szekuritáté megyei főnöke is a Veres elvtárs irodájában volt. „Egy nagy papírba csomagolt tárgyat göngyölített ki a szeku megyei főnöke, s hát látom, hogy egy piros-fehér-zöld zászló van benne. Kiderült, hogy hajnalban a szeku bukaresti vezetői szolták le a marosvásárhelyi szeku főnököknek, értesítve őket, hogy a megyei pártbizottság épületén leng a magyar zászló. Ez azt jelenti, hogy a tornyos épület kupolájának a fedőcserepek és a bádoggal fedett része közé valaki kitűzte a magyar zászlót” – emlékezik Szabó László. A szekusok hegy-mászó öltözkében vették le az épületről a „szörnyű tárgyat”. A Maros megyei első titkár elsősorban azért volt ideges, mert ő semmit nem tudott a „jelenségről”, hanem Bukarestből kellett leszóljanak, hogy figyelmeztessék a történetekre.

Több hétig tartó zaklatás

Hogy miért pont a közüzemek főnökét állították elő, annak az a magyarázata, hogy az épületet, az egykori városházát éppen akkor tatarozták. A nagyjavítást a közüzemek dolgozói végezték, és az épület kívül-belül fel volt állványozva. Tehát feltételezték, hogy ezeken az állványokon a közüzemek dolgozói juthattak fel a tetőre. Ismerték a járást. Tehát őket gyanúsították. Szabó Lászlót azonnal felmentették igazgatói tisztségéből. A marosvásárhelyiek természetesen reggel észrevették a történeteket, s megbámulták a zászlót.

Természetesen ezután következtek a bűnbak-keresés hónapjai. Cs. G., fiatal mérnök vezette a kupolás rész felújítását. Ma sikeres vállalkozó. Szabó László szerint ő szenvedte meg a leginkább a történeteket. Rengetegszer hívták mind őt, mind Szabó urat és még 25-30 melóst a szekuritátéra, de olyasmi nem történt, hogy éjszakára bent

tartották volna őket. Szabó Lászlóval némi képp kesztyűs kézzel bántak, mert a volt főszekus állami lakását abban az időben újítták fel.

A megyei „szerveknek” bizonyítaniuk kellett, hogy megtalálták a tettest. Szabó László – akit a megyei tervezőintézetbe helyeztek át – úgy emlékszik: két egyszerű marosvásárhelyi családot meggyőztek, hogy fiaik vállalják fel a „tettet”, és azokat a fiúkat kizárták a Papiu-ból, és pár évre Aradra küldték iskolába. Később hazatérhettek. A megyei pártbizottság épületét ezután zárva tartották, csak a „jó elvtársak” léphettek át küszöbét. A kivizsgálás ezzel lezárult.

Információk – Budapestről

Az 1990-es márciusi események idején Szabó Lászlót a központban megszólította

egy marosvásárhelyi idős hölgy. Elmondta: lánya Budapesten járt, taxival utazott, és amikor a gépkocsivezető megtudta, hogy marosvásárhelyi, elmesélte: 1982. december 12-én egy magyar turistacsoport tagjaként barátjával, egy másik taxissal Marosvásárhelyen jártak, a Grand szállóban aludtak. Hajnalban – mikor látták, hogy állványok veszik körül a városháza épületét – felmásztak, és kitűzték az épületre a náluk levő magyar zászlót.

Hogy valós ez a történet, vagy nem? Ki tudja... Tény, hogy az 1983-as magyar rádiókabarében szerepelt egy ilyen poén: „Kitűzték a magyar zászlót, leváltották Szabó Lászlót!” Tehát az anyaországban biztosan tudtak az incidensről.

✍ Máté Éva

“Meciar: a szlovákoknak nem kell bocsánatot kérni a magyaroktól”

Vladimír Meciar üdvözlőné, ha a magyarok “az 1938-as és az 1968-as megszállásért” egyként bocsánatot kérnének, Szlovákiának ugyanakkor nincs oka megkövetni a magyarokat.

Mi a Szent Korona Rádióban eleget teszünk Meciar felszólításának!

Kedves Mecser László, remélem, nem veszed sértésnek megszólításunkat!

Mi Magyarok mindig toleráns, és befogadó nemzet voltunk, így felszólításodnak természetesen eleget teszünk! Így bocsánatot kérünk, hogy kétszer is megzavartunk a mi úgynevezett honfoglalásunkkal!

Megzavartuk Szlovákiát! Tudod, úgy 470 és a 895 körüli években. Hát nem emlékszel? Tévedünk? Akkor még nem is volt Szlovákia? Bocsánatot kérünk!

Bocsánatot kérünk, hogy megzavartuk Szlovákiát a pozsonyi csatában 907-ben! Nem emlékszel?

Tévedünk? Akkor nem volt még Szlovákia? Bocsánatot kérünk!

Bocsánatot kérünk Szent István-i országunk, Szent István királyunk megkoronázásáért! Tudod, pontosan 1000-ben! Hát nem emlékszel? Tévedünk? 1000-ben sem volt még Szlovákia? Bocsánat a tévedésért!

Bocsánatot kérünk, hogy a felvidéki területeket megóvtuk a tatárjárástól! Tudod, pontosan 1241-42-ben! Hát még erre sem emlékszel? Tévedünk? 1241-42-ben sem volt még Szlovákia? Bocsánat a történelmi tudásért!

Bocsánatot kérünk, hogy a Magyarország színe-java, és Lajos királya Mohácsnál védte a Felvidéket is a török elől, pedig a törökök testvéreinknek tekintettek minket, magyarokat. Tudod, 1526. augusztus 29-én! Tudom, tudom, erre sem emlékszel. Bocsánatot kérünk!

Bocsánatot kérünk azért is, hogy a Rákóczi szabadságharcban megpróbáltuk a Felvidéket is felszabadítani a Habsburg elnyomás alól! Tudod .., igen igen, úgy az 1700-as évek. Látom már valami dereng!

Egy a baj László, még akkor sem rajzolták a térképekre Szlovákiát. De! Mi bocsánatot kérünk!

És bocsánatot kérünk 48-ért, 1919-ért, bocsánatot Trianonért, Párizsért.

Ja, Te már nem is tudsz magyarul? Mondjam tót nyelven. Tudod ez a kis nemzet már több mint 1000 éve itt él, és megbecsülte azokat a tótokat, akik beilleszkedtek a Szent Korona Országába!

Mi nem vettük el nyelveteket, mi nem vettük el hazátokat, mert mi vagyunk azok, akik bocsánatot kérnek, mindig mindenhol, mindenkitől.

Tudod, a te országod nekünk „csak” felvidék már több mint ezer éve! Mond te bokszoló, hol lesz a tótok országa 1000 év múlva? Mi itt leszünk!

Tudod miért? Mert mindig megbocsájtunk az ellenünk vétkezőknek és a lelki szegényeknek!